

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Lukáš Zárybnický

**Rozsudek pro uznání z hlediska fikce uznání nároku
žalovaným**

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Rozsudek pro uznání z hlediska fikce uznání nároku žalovaným“ zpracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 8. dubna 2014

.....
Lukáš Zárybnický

Poděkování

Upřímně děkuji vedoucí mé diplomové práce JUDr. Janě Křiváčkové, Ph.D., za její cenné připomínky, rady a pomoc při zpracování této diplomové práce.

Já, níže podepsaný Lukáš Zárybnický, autor diplomové práce na téma „Rozsudek pro uznání z hlediska fikce uznání nároku žalovaným“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, správci:

Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8
771 47 Olomouc, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalozích v informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, kterým je Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

V Olomouci dne 8. dubna 2014

.....
Lukáš Zárybnický

Obsah

1. Úvod	9
2. Vymezení pojmů a nástin historie	14
2.1 Princip, zásada, institut	14
2.2 Právní domněnka a fikce	15
2.3 Historie	16
3. Fikce uznání nároku v přípravném jednání	18
3.1 Využití	19
3.2 Předpoklady vydání rozsudku pro uznání	20
3.2.1 Předvolání	20
3.2.2 Negativní předpoklady	21
3.2.3 Nedostavení se na přípravné jednání	22
3.3 Srovnání s rozsudkem pro zmeškání	23
4. Kvalifikovaná výzva	24
4.1 Předpoklady vydání rozsudku pro uznání	25
4.1.1 Doručení	25
4.1.2 Ostatní podmínky	25
4.1.3 Marné uplynutí lhůty	26
4.2 Srovnání s prostou výzvou	27
4.3 Úvaha soudu	27
5. Odvolání	29
5.1 Podmínky přípustnosti	29
5.2 Návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání	30
6. Problematické aspekty fikce uznání	33
6.1 Dispoziční zásada	33
6.2 Dokazování	36

6.2.1	Řízení sporné a nesporné.....	37
6.2.2	Povinnost, resp. břemeno tvrzení a důkazní.....	37
6.2.3	Koncentrace řízení.....	38
6.3	Rozhodování.....	40
7.	Právo na spravedlivý proces.....	43
7.1	Spravedlnost.....	43
7.2	Zásada materiální a formální pravdy.....	44
7.3	Právo přirozené a pozitivní.....	45
7.4	Právo na spravedlivý proces.....	46
7.4.1	Princip proporcionality.....	47
7.5	Zásada rovnosti.....	48
8.	Slovenská právní úprava.....	50
8.1	Prameny civilního procesu.....	50
8.2	Příprava jednání.....	50
8.3	Odvolání.....	52
9.	De lege ferenda.....	53
9.1	Kvalifikovaná výzva.....	53
9.2	Přípravné jednání.....	54
9.3	Odvolání.....	55
10.	Závěr.....	56
11.	Použitá literatura.....	59
11.1	Monografie, sborníky a komentáře.....	59
11.2	Odborné články.....	60
11.3	Právní předpisy a jiné.....	61
11.4	Internetové zdroje a jiné.....	62
11.5	Judikatura.....	62
11.5.1	Nejvyšší soud a Krajské soudy ČR.....	62

11.5.2 Ústavní soud ČR.....	63
11.5.3 Evropský soud pro lidská práva	63
Shrnutí	64
Summary.....	65
Klíčová slova	66

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

c. ř. s.	Zákon č. 113/1895, o soudním řízení v občanských rozepřích právních
o. s. ř.	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
o. s. p.	Zákon č. 99/1963 Zk., občiansky súdny poriadok, ve znění pozdějších předpisů
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Listina	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
Evropská úmluva	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
ČR	Česká republika
SR	Slovenská republika

1. ÚVOD

Ve své diplomové práci se zabývám rozsudkem pro uznání vydaným na základě fikce uznání nároku. Obecně lze rozsudek pro uznání dle § 153a o. s. ř. vydat na základě úkonu žalovaného, kterým uzná žalobcův nárok nebo jeho část. Od roku 2000, resp. 2009¹ je pak možné vydat rozsudek pro uznání i na základě fiktivního souhlasu žalovaného. Žalovaný v tomto případě nečiní žádný úkon a ze zákonem stanovených důvodů se má za to, že uznává celý žalobcův nárok. Podkladem pro vydání rozsudku pro uznání na základě fikce jsou dva instituty přípravy jednání. Institut tzv. kvalifikované výzvy dle § 114b o. s. ř. a přípravného jednání dle § 114c o. s. ř. V případě, že se soud rozhodne vydat kvalifikovanou výzvu v rámci přípravy řízení, tak je vyloučena možnost použít přípravné jednání. Kvalifikovanou výzvu naopak nelze použít po přípravném jednání nebo po prvním jednání ve věci (§ 114b odst. 3 o. s. ř.). Nařízení přípravného jednání však nebrání vydání usnesení dle § 114b o. s. ř. v rámci přípravného jednání.²

Cílem této práce je analyzovat současnou právní úpravu rozsudku pro uznání na základě fikce a to s ohledem na dodržení základních zásad civilního procesu. A to především se zásadou dispoziční a oficiality, jednotnosti řízení a koncentrace řízení, formální a materiální pravdou a vůbec obecně s právem na spravedlivý proces. Vzhledem k tomu, že institut fikce uznání nároku je institutem velmi formálním, tak se ve své práci zabývám otázkou, zda civilní proces v České republice již není ovládán principem materiální pravdy, popř. jestli je stále zachován a pouze modifikován a doplněn pravdou formální. Za nejpodstatnější projev práva na spravedlivý proces považuji dodržení zásady rovnosti. Ve své práci zkoumám, zda je tato zásada stále dodržena a to z pohledu jednak práva vnitrostátního, tak i práva mezinárodního. Na úrovni vnitrostátního práva zkoumám dodržení této zásady, ale i zásad ostatních v zákonné úpravě (zejména v civilním soudním řádu) s úpravou Ústavního pořádku ČR a dále s ohledem na relevantní judikaturu, a to především s nálezy Ústavního soudu ČR, rozsudky Nejvyššího soudu ČR a dalších obecných soudů. V případě mezinárodního práva především

¹ Zákon č. 30/2000 Sb. zavedl do o. s. ř. možnost vydání rozsudku pro uznání na základě fikce v rámci tzv. kvalifikované výzvy, resp. zákon č. 7/2009 Sb. zavedl stejnou možnost i v případě nově zavedeného přípravného jednání.

² HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 81.

z pohledu mezinárodních úmluv týkajících se práva na spravedlivý proces a dále z pohledu judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Dále je pak cílem práce poskytnout komplexní pohled na institut rozsudku pro uznání z hlediska fikce uznání nároku, zhodnotit stav současné právní úpravy a navrhnout případné možnosti její změny de lege ferenda.

Rozsudek pro uznání na základě fikce je pojem poměrně nový, který byl zaveden do právní úpravy jako důsledek snahy zrychlit procesní řízení v roce 2000 zákonem č. 30/2000 Sb. v případě tzv. kvalifikované výzvy, který nabyl platnosti 12. 1. 2000 a účinnosti 1. 1. 2001, a nakonec v roce 2009 zákonem č. 7/2009 Sb. byla zavedena stejná možnost vydání tohoto rozsudku i v případě přípravného jednání.³ Zákon nabyl platnosti 1. 1. 2009 a účinnosti 1. 7. 2009. Tyto poměrně dlouhé legisvakanní lhůty odpovídají významu změny, kterou tyto zákony do úpravy civilního procesu přinesly. Jejich hlavní význam spočívá ve snaze zabránit zahlcenosti soudů, které v takovém důsledku nemohou dostát jednomu ze základních požadavků, který je jim kladen, a to principu práva na spravedlivý proces, který se konkrétně projevuje např. zásadou hospodárnosti. Tato zásada považuje za spravedlivé pouze takové rozhodnutí soudu a takovou ochranu soudem poskytnutou, jestliže je poskytnuta rychle, účinně a bez zbytečných nákladů.⁴ Požadavek přiměřené lhůty vyjadřuje v čl. 6 odst. 1 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a proti zbytečným průtahům v řízení vystupuje Listina základních práv a svobod v čl. 38.

Nicméně ne každé řízení je zároveň rychlé i účinné, a ne vždy je to dokonce i možné. A to i přesto, že je evidentní, že k tomu, aby mohla být ochrana považována za účinnou, tak musí být zároveň i ochranou rychlou.⁵ V případě nepřiměřeně dlouhého řízení jsou účastníci postiženi stavem právní nejistoty. Důvodů, proč tomu tak je, může být hned několik. Jedním z nich je situace, kdy skutkový stav věci je natolik složitý, takže k náležitému objasnění skutečností rozhodných pro vydání rozhodnutí ve věci samé je zapotřebí složitého dokazování a velkého množství více, či méně časově náročných procesních úkonů.

Jiným důvodem, který znemožňuje vydání rychlého rozhodnutí, je samotná součinnost účastníků řízení, resp. její nedostatek. Řešením druhého problému se zdá být rozsudek pro

³ *Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 7/2009 Sb.* [online]. Beck-online.cz, 25. února 2008 [cit. 15. března 2013]. Dostupné na < <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=oz5f6mrqga4v6n27mr5c2ma&groupIndex=0&rowIndex=0&conversationId=421001> >.

⁴ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 70.

⁵ Tamtéž, s. 71.

uznání vydaný na základě fikce uznání nároku. Nicméně toto řešení není zcela bezproblémové a jednou z hlavních problematických otázek, které vyvstávají, je otázka, zda procesní následky jeho vydání na základě důsledného dodržování zásady *vigilantibus iura scripta sunt*, která ovládá soukromé právo, je stále v souladu s principem spravedlivého procesu. Zásada *vigilantibus iura scripta sunt* znamená, že je na účastnících řízení, aby se náležitě starali o svá práva a povinnosti.⁶ Může se však zdát, že následky vydání rozsudku pouze na základě fikce jsou pro žalovaného příliš tvrdé a dokonce nespravedlivé.

Samotná fikce uznání nároku může nastat v přípravném jednání v případě nedostavení se žalovaného a dále také v situaci, kdy žalovaný neodpoví na tzv. kvalifikovanou výzvu soudu (§ 114b a 114c o. s. ř.). V obou případech je samozřejmě zapotřebí dodržení zákonem stanovených podmínek, aby vůbec fikce uznání mohla nastat. S institutem fikce uznání nároku je pevně spojeno hned několik dalších základních principů civilního procesu. Jedním z nich je již výše uvedený princip spravedlivého procesu a jeho konkrétní projev v podobě zásady hospodárnosti, jak již jsem uvedl výše. Nicméně tento princip se samozřejmě projevuje prostřednictvím dalších zásad.

Dalším jeho projevem je požadavek dodržení zásady rovnosti účastníků, kdy právě u rozsudku pro uznání na základě fikce uznání nároku se jeví dodržení této zásady přinejmenším sporné. Spornost spočívá především v nerovném postavení žalobce a žalovaného. V situaci, kdy stejná činnost, resp. nečinnost v podobě nedostavení se na přípravné řízení je v případě žalobce postižena pouze zastavením řízení a naopak u žalovaného vydáním rozsudku pro uznání. Usnesením o výzvě k vyjádření (kvalifikovanou výzvou) pak lze uložit povinnost k vyjádření pouze žalovanému, kterému opět hrozí možnost vydání rozhodnutí, jehož podkladem je pouhá fikce. Na první pohled se tedy nejvíce jeví zásada dodržena. Jedna procesní strana sporu – žalobce, je stále oprávněna podat novou žalobu, kdežto u druhé strany – žalovaného, je ve věci samé již rozhodnuto a nastane tak u něj překážka *rei iudicatea*, tedy překážka věci již rozhodnuté.⁷

V první části své práce vysvětluji některé základní pojmy, se kterými se bude čtenář setkávat v průběhu práce. Samozřejmě jsou v dalších částech práce definovány i jiné pojmy,

⁶ *Vigilantibus iura* [online]. iuridictum.pecina.cz, 16. února 2010 [cit. 15. března 2014]. Dostupné na <http://iuridictum.pecina.cz/w/Vigilantibus_iura>.

⁷ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 219.

nicméně tyto již souvisí přímo s konkrétními kapitolami a jsou tak vysvětleny přímo v nich. Dále v první části popisují historický vývoj institutu rozsudku pro uznání. Vzhledem k tomu, že svoji práci zaměřují nikoliv historickým směrem, nýbrž především směrem teoretickým, tak tento historický vývoj popisují pouze velmi obecně. Nezacházím do zbytečných podrobností, protože se domnívám, že pro tuto práci by to bylo nadbytečné. První část tedy slouží především k tomu, aby čtenář získal určitý přehled o dané problematice.

Ve druhé části se pak věnuji úpravě *de lege lata*. Zabývám se instituty, se kterými je spojena fikce uznání nároku žalovaným. V prvním případě tedy přípravným řízením, kde se nejprve zabývám předpoklady pro jeho vydání a nakonec jej srovnám s obdobným institutem – rozsudkem pro zmeškání. Druhým institutem, kde se uplatňuje fikce uznání, je tzv. kvalifikovaná výzva. I zde se zabývám nejdříve tím, jaké jsou předpoklady pro její vydání. Následně ji srovnávám s výzvou dle § 114a o. s. ř., která se liší od výzvy kvalifikované především absencí úpravy fikce uznání nároku. Podkapitolu kvalifikované výzvy pak tvoří úvaha soudu. Tuto podkapitolu jsem zvolil především s ohledem na nepřesvědčivou judikaturu Nejvyššího soudu ČR. Problematiku *de lege lata* pak uzavírám kapitolou opravné prostředky, ve které se věnuji důvodům a důsledkům omezení možnosti podat odvolání ve věcech rozhodnutých rozsudkem pro uznání a pro zmeškání. Odvolacími důvody dle 205b o. s. ř. mohou být pouze vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a) o. s. ř. a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání.

Následující dvě kapitoly lze zařadit mezi kapitoly teoretické. První z nich lze obecně popsat jako kapitolu, která se zabývá problematickými aspekty základních fází, kterými prochází civilní řízení. Tedy fází zahajovací, která je ovládaná zásadou dispoziční, a která vede k zahájení civilního řízení. Dalšími fázemi je dokazování a nakonec vydání samotného rozhodnutí.⁸ Druhá kapitola se věnuje problematice práva na spravedlivý proces. V těchto kapitolách jsem se snažil kriticky přistupovat k úpravě *de lege lata* a poznatky, ke kterým jsem dospěl, jsem se následně pokusil využít v kapitole *de lege ferenda*.

Poslední část mé práce tvoří srovnání s úpravou zahraniční a úvahy *de lege ferenda*. Ze zahraničních úprav jsem zvolil úpravu Slovenské republiky. Je zajímavé sledovat, jakým směrem se vydala úprava civilního procesu u našeho východního souseda a to především s ohledem na naši společnou minulost. V závěrečné části práce shrnuji dosavadní poznatky,

⁸ Civilní řízení však nemusí vždy dospět k rozhodnutí ve věci samé, srov. např. § 43, 103 a násl. o. s. ř.

které následně zhodnocuji. Dále pak navrhuji de lege ferenda kroky, jak do budoucna pozměnit tento institut a to s ohledem na jeho aplikaci a přehlednost. Nabízím jiná řešení, než která poskytuje současná úprava, kdy taková řešení by více dodržovala princip spravedlivého procesu a která by také měla za následek větší jistotu vydání věcně správných rozhodnutí. Samozřejmě se zabývám de lege ferenda i odvoláním, kdy i zde úprava de lege lata poskytuje do budoucna prostor pro změny.

Práce je vypracovaná za použití metody komparace a především metody analytické. Metoda komparace ani metoda analytická se však nevěnuje právní úpravě jako celku, nýbrž pouze dílčím částem a institutům, které přímo souvisí s institutem fikce uznání. Metodou komparace srovnávám právní úpravu rozsudku pro uznání z hlediska fikce uznání nároku de lege lata s úpravami z let minulých a také s úpravou zahraniční. Tedy s právní úpravou Slovenské republiky. Metoda komparace byla dále použita k srovnání de lege lata rozsudku pro uznání z hlediska fikce uznání nároku a rozsudku pro zmeškání. Metodou analytickou rozebírám především ustanovení přípravného jednání, kvalifikované výzvy a na ně navazující rozsudek pro uznání. Podrobné analýze jsou podrobeny také další ustanovení o. s. ř., které s institutem fikce uznání souvisí. V oblasti ústavního práva je použit k analýze princip proporcionality. Dále tato metoda byla použita ke zkoumání související judikatury.

2. VYMEZENÍ POJMŮ A NÁSTIN HISTORIE

Pro lepší orientaci čtenáře v následujících kapitolách je potřeba alespoň v krátkosti vysvětlit některé pojmy. Domnívám se, že není potřeba je rozebírat dopodrobna a pro účely této práce je postačí vysvětlit pouze v takovém rozsahu, aby poskytli čtenáři potřebné základní znalosti. Dále je vhodné nastínit, jakým způsobem se civilní proces u nás vyvíjel, v jaké podobě se nachází v současné době a jaké jsou perspektivy jeho dalšího vývoje.

2.1 Princip, zásada, institut

Jedním ze základních pojmů, které je třeba vysvětlit, je pojem princip. Jedná se o pojem, u kterého většina lidí tuší jeho význam, nicméně málokdo by jej dokázal přesně definovat. Jednou z možných definic by mohla být definice dle Kuhna, kdy právním principem v širším slova smyslu chápe „*pravidlo, které tvoří základ určitého právního institutu, zákona, právního odvětví nebo (v případě obecných principů právních) právního řádu jako celku.*“⁹ Rozdíl mezi obecným principem právním a principem pak spatřuje v dosahu jejich působnosti, míře obecnosti, prokazatelnosti jejich existence a určitého obsahu. Dle Knappa pak mají obecné zásady právní relevantní význam tehdy, jestliže: 1) na ně odkazuje zákon, 2) zásada je v zákoně vtělena, 3) nebo zásada sice v zákoně vtělena není, ale je dobrovolně akceptována.¹⁰ Podobnou definici právních principů podává i Gerloch, který je definuje jako vůdčí zásady, na kterých stojí právní systém a jednotlivé právní odvětví. Rozdíl mezi právními principy a právními normami vidí v tom, že principy mají vyšší míru obecnosti a dále, že z nich nevyplývají bezprostředně práva a povinnosti subjektům práva.¹¹

Dalším pojmem, který je blízký pojmu princip, je pojem zásada. Oba pojmy bývají často dokonce používány jako synonyma. Činí tak např. Winterová¹² nebo Hurdík¹³. Vzhledem

9 KÜHN, Zdeněk. *Aplikace práva ve složitých případech: k úloze právních principů v judikatuře*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002, s. 78.

¹⁰ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy. Úvod do právní srovnávací vědy*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1996, s. 61.

¹¹ GERLOCH, Aleš. Zákon nebo precedens? In GERLOCH, Aleš (ed). *Teoretické problémy práva na prahu 21. století*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002, s. 70.

¹² WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 59.

¹³ HURDÍK, Jan. *Zásady soukromého práva*. 1. vydání. Brno: MU, 1998, s. 11.

k tomu, že tato práce není zaměřena na rozlišení těchto pojmů a hledání jejich rozdílů, tak se domnívám, že pro účely této práce je postačuje užívat jako synonyma.

Právní institut je dnes chápán jako určitá právní konstrukce, soubor právních norem, které upravují vztahy stejného druhu a které slouží ke společnému účelu. Zpravidla pak tento institut je pojmenován jednoduchým označením.¹⁴

2.2 Právní domněnka a fikce

Procesní právo zná některé instituty, které slouží k usnadnění dokazování. Jedním z nich je tzv. právní domněnka. Zákonem uložená právní domněnka ukládá soudu, aby vzal určitý poznatek za prokázaný a to i ten, který není bezpečně prokázán. Většinou vychází ze zkušeností, kdy tento závěr je pravděpodobný. Rozeznáváme právní domněnky vyvratitelné a nevyvratitelné. První z nich znamená, že soud má považovat za zjištěný závěr, není-li prokázán opak. Kdežto u nevyvratitelné domněnky není důkaz opaku přípustný, nicméně lze použít tzv. protidůkaz (vyvrácení důkazu). Kromě zákonných domněnek teorie zná i domněnky skutkové, které nejsou založeny zákonem, ale stojí pouze na všeobecné lidské zkušenosti. Fikcí oproti domněnkám je podstatně méně. Jde zpravidla o uměle vytvořený skutkový předpoklad, který má většinou pouze legislativní technický základ.¹⁵ Např. se jedná o ustanovení § 50 o. s. ř., které stanoví, že odepře-li adresát bezdůvodně přijmout písemnost, je takováto písemnost považována za doručenou dnem, kdy její přijetí bylo odepřeno. V případě, že jsou dány předpoklady pro fikci stanovenou zákonem, tak ji lze vyvrátit pouze výjimečně a to tehdy, jestliže to zákon připouští. Obecně tedy není přípustný ani důkaz opaku.¹⁶

Zajímavostí jistě je, že dle důvodové zprávy k zákonu č. 30/2000 Sb. nastává v případě nevyjádření se žalovaného ke kvalifikované výzvě, fikce uznání nároku.¹⁷ U přípravného

¹⁴ *Právní institut* [online]. iuridictum.pecina.cz, 14. října 2006 [cit. 17. listopadu 2013]. Dostupné na <http://iuridictum.pecina.cz/w/Pr%C3%A1vn%C3%AD_institut>.

¹⁵ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 185.

¹⁶ Tamtéž

¹⁷ *Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 30/2000 Sb.* [online]. Beck-online.cz, 16. června 1999 [cit. 14. března 2013]. Dostupné na <<http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=oz5f6mrqgayf6mzql5shuljq&groupIndex=0&rowIndex=0&conversationId=345142.html>>.

jednání to platí obdobně. Ve skutečnosti se však jedná o nevyvratitelnou domněnku.¹⁸ Vzhledem k tomu, že většina literatury používá výrazu fikce, tak jej ve své práci používám také. Tímto bych rád zamezil vzniku případných nejasností v pojmosloví.

2.3 Historie

Pro správné poznání a pochopení současné právní úpravy je zcela jistě podstatné a nezbytné se ještě předtím, než se jí budu zabývat, poukázat alespoň v nezbytně nutné míře na její historický vývoj. Jelikož právo úzce souvisí se státním zřízením, ve kterém se nachází, tak z historického hlediska se logicky musíme podívat nejprve na vývoj v rakouských zemích, resp. na pozdější vývoj v Rakousko-Uhersku. Hlavním předpisem této doby upravující civilní právo procesní byl zákon č. 113/1895, o soudním řízení v občanských rozepřích právních (dále jen civilní řád soudní, resp. c. ř. s.), který nabyt účinnosti 1. 1. 1898. Po vzniku Československa došlo tzv. recepčním zákonem č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, k převzetí c. ř. s. do československého právního řádu. Vzhledem k tomu, že tato úprava byla natolik kvalitní, tak zde nebyla potřeba přijímat novou úpravu. Nicméně postupně samozřejmě docházelo k průběžným dílčím úpravám. Úprava c. ř. s. sice znala možnost vydání rozsudku pro uznání, nicméně oproti současné úpravě civilního procesu jej bylo možné vydat pouze na základě dispozičního úkonu žalovaného, kterým žalovaný uznal nárok žalobce (§ 395 c. ř. s.). Upraven byl také rozsudek pro zmeškání (§ 396 c. ř. s.).¹⁹

Tento právní předpis nakonec vydržel v českém právním řádu až do 31. 12. 1950, kdy byl nahrazen zákonem č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních. Zákon o řízení ve věcech občanskoprávních nabyt účinnosti 1. 1. 1951. K 31. 12. 1950 skončilo rozlišování civilního řízení na řízení sporné a nesporné. Na koncepci nerozlišování mezi řízením sporným a nesporným následně navázal i zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který nabyt účinnosti dne 1. 4. 1964. O. s. ř. již neupravoval rozsudek pro uznání a pro zmeškání.²⁰ K jejich znovuzavedení došlo zákonem č. 171/1993 Sb. Tímto zákonem se navrátilo do právní úpravy také rozlišování sporného a nesporného řízení. O. s. ř. byl v historii České republiky mnohokrát novelizován, nicméně pro účely této práce jsou nejvýznamnější novely dvě.

¹⁸ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 234.

¹⁹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 487 - 488 (§ 79 o. s. ř.).

²⁰ Tamtéž

Zákonem č. 30/2000 Sb. došlo k zavedení nového institutu do našeho právního řádu - rozsudku pro uznání na základě fikce uznání nároku žalovaným, jehož vydání umožnilo znění ustanovení § 114b o. s. ř.²¹

Další výrazná novela proběhla tzv. souhrnnou novelou a to zákonem č. 7/2009 Sb. Mimo jiné zavedla do právní úpravy tzv. přípravné jednání dle § 114c o. s. ř., došlo ke zrušení tzv. soudcovské koncentrace dle § 118c o. s. ř., dále byla upravena tzv. kvalifikovaná výzva dle § 114b o. s. ř. a došlo také ke zpřísnění koncentrace řízení dle § 118b o. s. ř. Touto novelou byla zavedena možnost vydat kvalifikovanou výzvu i tehdy, bylo-li o věci rozhodnuto platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem.²² Nesouhlasím však s tím, že by jej v těchto případech bylo možno vydat bez dalšího.²³ Z ustanovení § 114b o. s. ř. nevyplývá, že je zde nutnost, aby vydání kvalifikované výzvy bylo podmíněno povahou věci nebo okolnostmi případu. Kvalifikovaná výzva se však vydává spolu s platebním rozkazem, k jehož vydání je potřeba, aby právo uplatněné žalobcem vyplývalo ze skutečností žalobcem uvedených v žalobě (§ 172 odst. 1 o. s. ř.). Zmínění nutnosti povahy věci nebo okolností případu by tak bylo v těchto případech nadbytečné.²⁴

²¹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 487 - 488 (§ 79 o. s. ř.).

²² Tamtéž

²³ BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Koncentrace civilního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*, 2009, č. 17, s. 611 - 612.

²⁴ Rozdílně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2005, sp. zn. 32 Odo 382/2004

3. FIKCE UZNÁNÍ NÁROKU V PŘÍPRAVNÉM JEDNÁNÍ

Pojem přípravného jednání byl navrácen do české úpravy procesního práva zákonem č. 59/2005 Sb., který nabyl účinnosti 1. 4. 2005. Oproti současné úpravě se však v mnohém lišil. Ke skončení přípravného jednání nenastávala koncentrace řízení a především nebylo možné uložit účastníkům takové sankce, které známe dnes. Jedinou sankcí dle předchozí úpravy byla pro účastníka, který se k přípravnému jednání nedostavil, pořádková pokuta. Současnou podobu přípravnému jednání dal zákon č. 7/2009 Sb.²⁵ Obecně je přípravné jednání institut, který je součástí přípravy jednání. Účelem přípravy jednání je, aby se soudce náležitě seznámil s věcí, aby posoudil, které důkazní prostředky bude nutné provést, popř. aby se pokusil o smírné řešení věci. Jedná se o úkony, které mají význam pro řízení a rozhodnutí, jelikož bez jejich znalosti nemůže soud náležitě postupovat v řízení a dospět tak k rozhodnutí ve věci samé. Výsledek přípravy jednání by měl umožnit soudu vydat rozhodnutí při prvním jednání ve věci.²⁶

Mimo přípravné jednání může soud využít dále výzvy dle § 114a o. s. ř. nebo tzv. kvalifikované výzvy dle § 114b o. s. ř. Do novely zákona č. 256/2013 Sb. bylo možné považovat kvalifikovanou výzvu za institut s užším využitím, než je tomu u přípravného jednání. A to proto, že ji bylo možno vydat pouze v řízení sporném, zatímco přípravné jednání i v řízení nesporném. Od 1. 1. 2014 je možnost jejich využití totožná, protože o. s. ř. již není nadále dělen na řízení sporné a nesporné.²⁷

Institut přípravného jednání je upraven, stejně jako ve staré úpravě, v ustanovení § 114c o. s. ř. Za účelem jeho konání předvolá předseda senátu účastníky a jejich zástupce, popř. další osoby, jejichž přítomnosti je třeba.²⁸ Předvolání se doručuje do vlastních rukou a náhradní doručení je vyloučeno. Od 1. 1. 2014 zavedl zákon č. 256/2013 Sb. do úpravy výjimku z vyloučení náhradního doručení. Náhradní doručení je možné tehdy, jestliže se doručuje prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky.²⁹ Uvedený zákon dále umožnil

²⁵ Více k přípravnému jednání ŠMÍD, Ondřej. Institut přípravnému jednání. *Právní fórum*, 2011, č. 1, s. 14.

²⁶ JIRSA, Jaromír. *Novinky v civilním řízení soudním*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s. 68.

²⁷ Tzv. nesporné řízení jsou upraveny v samostatném zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

²⁸ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 338.

²⁹ Srovnej s doručováním v rámci institutu kvalifikované výzvy ve slovenské právní úpravě § 114 odst. 4 zákona č. 99/1963 Zb., Občiansky súdny poriadok.

předsedovi senátu nařídít účastníkům řízení první setkání s mediátorem podle § 100 odst. 2 o. s. ř., je-li to účelné a vhodné.³⁰

3.1 Využití

Přípravné jednání dle dnešní právní úpravy je stále tzv. jiným soudním rokem, nejedná se tedy o jednání, které by bylo nutné konat v senátním složení, v předepsaném oděvu apod. Oproti úpravě minulé je však současná úprava přípravného jednání formálnější.³¹ Žalobce i žalovaný mají povinnost se k přípravnému jednání, které není veřejné, dostavit.³² V případě nedostavení se žalovaného dojde k vydání rozhodnutí ve věci samé na základě fikce uznání, kdežto při nedostavení žalobce dojde k zastavení řízení. Dalším formálním znakem přípravného jednání je jeho spojení s institutem koncentrace řízení. Účastníci jsou povinni uvést rozhodné skutečnosti a důkazy do skončení přípravného jednání. Později již pouze v případě výjimek stanovených v ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř.³³

Nové znění přípravného jednání má ten důsledek, že soud v případě, že není možné ve věci rozhodnout bez nařízení jednání, pokud nebylo nebo nemůže-li být postupována dle § 114a odst. 2 o. s. ř. tak, aby bylo možno rozhodnout při jediném jednání nebo pokud nebylo postupováno dle § 114b o. s. ř., tak předseda senátu nařídí a provede přípravné řízení. Výjimku tvoří spory a jiné právní věci, u kterých se jeví tento postup neúčelný. V těchto případech se přípravné jednání nařizovat nebude (§ 114c odst. 1 o. s. ř.).

K dosažení účelu přípravného jednání dává § 114c odst. 3 o. s. ř. předsedovi senátu určité prostředky. V součinnosti s účastníky objasňuje splnění podmínek řízení, vyzývá účastníky k doplnění tvrzení o skutečnostech rozhodných pro věc, pokouší se o smírné vyřešení věci nebo ukládá účastníkům další procesní povinnosti potřebné k dosažení účelu řízení.

Ustanovení § 114c odst. 4 o. s. ř. umožňuje poskytnout účastníkovi na jeho žádost lhůtu k doplnění tvrzení. Jejím poskytnutí však může dojít k porušení zásady kontradiktornosti a

³⁰ Více k mediaci in ŠTANDERA, Jan. *Mediace – možná cesta z labyrintu soudního řízení? Právní rozhledy*, 2011, č. 22, s. 803.

³¹ BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 800 (§ 114c o. s. ř.).

³² Srovnej rozdíly mezi přípravným a prvním jednáním in SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 399 (§ 114c o. s. ř.).

³³ BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 800 (§ 114c o. s. ř.).

zásady rovnosti.³⁴ Za situace, kdy jedna strana uvede důkaz až na konci poskytnuté lhůty, druhá strana se o tom vůbec nemusí dozvědět nebo vzhledem k časové tísní nedokáže včas reagovat na tento důkaz.³⁵ Po uplynutí lhůty nastane koncentrace řízení a nové skutečnosti je možné uvádět pouze v případech výjimek, které připouští § 118b o. s. ř. Těmito výjimkami jsou skutečnosti nebo důkazy: jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků; které nastaly po přípravném jednání nebo které nemohl účastník včas uvést bez své viny. Výše uvedenou situaci, která by mohla vést pod vznik nerovnosti, je zřejmě nejvhodnější podřadit pod výjimku uvedenou na posledním místě. Problém je, že pojem „nemohl bez své viny včas uvést“ není zákonem upřesněn, tudíž jeho výklad je tak ponechán na judikatuře. Vzhledem k tomu, že institutem fikce uznání se stalo civilní řízení více formálním, tak je potřeba vykládat tento pojem extenzivně, aby byla nadále zachována zásada rovnosti a kontradiktornosti řízení.³⁶

3.2 Předpoklady vydání rozsudku pro uznání

K tomu, aby mohl být rozsudek vydán, je zapotřebí, aby byly splněny zákonem stanovené podmínky. Jejich nedostatky jsou dle § 205b o. s. ř. samostatným odvolacím důvodem. Je proto potřeba, aby tyto podmínky byly vždy bezpodmínečně plněny, a to nejen z obavy, že by mohl být rozsudek pro uznání zrušen odvolacím soudem, ale také proto, že plnění těchto podmínek chrání samotné účastníky řízení, kdy tato ochrana je projevem práva na spravedlivý proces.

3.2.1 Předvolání

Předvolání k přípravnému jednání musí být doručeno do vlastních rukou. Výjimkou ze zákazu náhradního doručení je doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky. Úprava doručování prostřednictvím veřejné datové sítě je obsažena v § 46 a 47 o. s. ř. Dále je obsažena v zákonu č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů. Veřejnou datovou schránku lze definovat

³⁴ ESLP zásadu kontradiktornosti vykládá tak, že účastníci musí být seznámeni s každým důkazem, který může ovlivnit soudní rozhodnutí a musí mít možnost se k němu vyjádřit. Viz rozsudek ESLP ze dne 18. února 1997, ve věci Nideröst-Huber proti Švýcarsku, Reports 1997-I, str. 108.

³⁵ Rozsudek ESLP ze dne 28. srpna 1991, ve věci Brandstetter v. Rakousko, stížnost č. 11170/84

³⁶ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*, 2010, č. 12, s. 444 - 445.

jako: „elektronické úložiště určené k doručování písemností orgánů veřejné moci, tedy i soudu, jejich adresátům.“³⁷ Doručení do datové schránky má stejné účinky jako doručení do vlastních rukou. Dokument je doručen okamžikem, kdy se do datové schránky přihlásí oprávněná osoba. Nepřihlásí-li se ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byl dokument dodán do datové schránky, považuje se tento dokument za doručení posledním dnem této lhůty. To neplatí, vylučuje-li jiný právní předpis náhradní doručení.³⁸ Ustanovení přípravného jednání to však umožňuje a i na této drobné změně je patrné, jak se neustále zvyšují procesní nároky na účastníky civilního řízení.

K doručení předvolání však může dojít i jinými způsoby. Doručení při jednání nebo jiném soudním úkonu z povahy věci nebude možné, a tak kromě doručení do datové schránky přichází v úvahu doručení prostřednictvím doručujícího orgánu. Tímto orgánem je soudní doručovatel, orgány Justiční stráže, soudní exekutor a provozovatel poštovních služeb. Soudní exekutor z povahy věci také nebude doručovat předvolání.³⁹

Další podmínky předvolání jsou, že žalobce nebo žalovaný musí být předvolání řádně a včas. Ustanovení § 114c odst. 6, 7 stanovují, že k předvolání musí dojít nejméně 20 dnů předem. Dále tyto ustanovení stanovují, že předvolání musí být poučení o následcích v případě nedostavení se na přípravné jednání. Poučit je nutné nejenom o procesních následcích nedostavení se, nýbrž i o povinnostech, ke kterým účastníci budou povinni v přípravném jednání a především také o tom, že ke skončení přípravného jednání nastane koncentrace řízení.⁴⁰ Poučení o procesních právech a povinnostech vyplývá z § 5 o. s. ř. a soud je dle něj povinen účastníky poučit, jaká práva a povinnosti ukládají účastníkům procesněprávní předpisy.⁴¹

3.2.2 Negativní předpoklady

Jak jsem uvedl výše, rozsudek pro uznání nelze vydat, jestliže jsou splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby. Vzhledem k novele již nejsou negativní

³⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Doručování v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 23.

³⁸ § 17 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů

³⁹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 180 – 181.

⁴⁰ BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 802 (§ 114c o. s. ř.).

⁴¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. června 1997, sp. zn. I. ÚS 63/96

podmínkou věci uvedené v § 120 odst. 2 o. s. ř.⁴² Výjimku tvoří věci, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.), tzn. věci: které lze zahájit i bez návrhu; osobního stavu a kde je zapotřebí vydání soudního rozhodnutí konstitutivní povahy, pokud dohoda účastníků není dovolena.⁴³ Posledním negativním předpokladem je absence včasné omluvy z přípravného jednání. Omluvit lze účastníka pouze z důležitého důvodu.⁴⁴

3.2.3 Nedostavení se na přípravné jednání

Nedostavení se na přípravné jednání s sebou nese následky jak pro žalovaného, tak pro žalobce. Tyto následky jsou však značně rozdílné a jak jsem již uvedl v předchozích částech této práce, dle mého z těchto důvodů není dodržena zásada rovnosti účastníků řízení. Jestliže se nedostaví žalovaný, který byl řádně a včas předvolán, aniž by se včas a z důležitého důvodu omluvil, tak se má za to, že uznává nárok, který je proti němu uplatňován (§ 114c odst. 6 o. s. ř.). Soud pak na základě tohoto fiktivního uznání vydá dle § 153a o. s. ř. rozsudek pro uznání. Jelikož se jedná o rozsudek, tedy o rozhodnutí ve věci samé, tak takovéto rozhodnutí vytváří překážku věci již rozhodnuté. To je nejpodstatnější rozdíl oproti úpravě, která byla zvolena v případě zmeškání přípravného jednání žalobcem. Jestliže žalobce za stejných podmínek, jako žalovaný, zmešká přípravné jednání, tak dojde k zastavení řízení. Nedostavení se žalobce je považováno za zpětvzetí žaloby a vyvolává tak účinky se zpětvzetím žaloby spojené. Civilní řízení tedy nedospěje k rozhodnutí ve věci samé a nevytvoří tak překážku věci již rozhodnuté. Souhlasím s úvahou, že by bylo vhodné namísto zastavení vydávat rozhodnutí ve věci samé. Tedy v důsledku nedostavení se žalobce žalobu zamítnout. Takto by nedocházelo k porušování zásady rovnosti účastníků.⁴⁵

Zákonná úprava přípravného jednání neobsahuje řešení situace, kdy se k přípravnému jednání nedostaví ani žalobce, ani žalovaný. Řešení může být takové, že se nevydá ani rozsudek pro uznání, ale řízení se také nezastaví.⁴⁶ Soud by tak musel nařídit první jednání ve

⁴² Novela zákona č. 99/1963 Sb. provedená zákonem č. 293/2013 Sb.

⁴³ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 321.

⁴⁴ Podrobněji k pojmu důležitý důvod HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 534 – 535 (§ 153b o. s. ř.).

⁴⁵ HAMUŠÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 90.

⁴⁶ BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 806 (§ 114c o. s. ř.).

věci.⁴⁷ Já se přikláním k variantě, že by mělo dojít k zastavení řízení. Ustanovení § 114c odst. 6 o. s. ř. říká, že nelze vydat rozsudek pro uznání na základě fikce uznání nároku, jestliže jsou splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby. Nedostavením se žalobce nastane fikce zpětvzetí žaloby a řízení by se tak mělo zastavit pro jeho bezpředmětnost.^{48 49}

3.3 Srovnání s rozsudkem pro zmeškání

Úprava rozsudku pro zmeškání se nachází v § 153b o. s. ř. Stejně jako v případě přípravného jednání je sankciována absence žalovaného na jednání. V tomto případě se musí jednat o první jednání ve věci, v dalších jednáních již rozsudek pro zmeškání nelze vydat. Předvolání musí být také doručeno do vlastních rukou žalovaného, nicméně není vyloučeno náhradní doručení. Dále je lhůta k předvolání pouze 10 denní, oproti 20 dnům u přípravného jednání.⁵⁰ Zbytek náležitostí předvolání je totožný. Výrazným rozdílem je, že rozsudek pro zmeškání se vydává pouze na návrh žalobce a soud tímto návrhem není vázán. Je tedy na úvaze soudu, zda tento rozsudek vydá, či nikoliv. Ustanovení § 153b odst. 4 navíc dává žalovanému možnost podat návrh na zrušení rozsudku a to tehdy, jestliže žalovaný zmeškal první jednání ve věci z omluvitelných důvodů. Tento návrh lze podat nejpozději do dne právní moci rozsudku pro zmeškání.⁵¹

Souhlasím s názorem Valenty na praktickou (ne)využitelnost fikce uznání nároku v případě přípravného jednání. Hlavní problém u přípravného jednání vidí v doručování do vlastních rukou. Běžně se dle něj nedaří okresním soudům doručovat do vlastních rukou, což je vidět např. i u platebních rozkazů, kterých se pro nedoručitelnost ruší až dvě třetiny.⁵² Oproti tomu rozsudek pro zmeškání lze vydat i tehdy, jestliže bylo doručeno náhradní cestou (§ 153b o. s. ř.). Dle mého názoru by bylo vydávání rozsudku pro zmeškání v přípravném jednání vhodnější a očividně i více praktické.

⁴⁷ WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, č. 6, s. 229.

⁴⁸ HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 92 – 93.

⁴⁹ Odlišný názor WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2009, č. 6, s. 229.

⁵⁰ Srovnej s § 114c o. s. ř.

⁵¹ Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. listopadu 1996, sp. zn. 16 Co 431/96

⁵² VALENTA, Jaroslav. Dva roky přípravného jednání v praxi. *Právní rozhledy*, 2012, č. 1, s. 20 - 21.

4. KVALIFIKOVANÁ VÝZVA

Stejně jako v případě přípravného jednání se i u kvalifikované výzvy jedná o institut přípravy jednání. Výzva je označována jako kvalifikovaná z toho důvodu, že klade na vyjádření žalovaného určité nároky.⁵³ Žalovaný musí ve vyjádření uvést, že nárok žalobce zcela uznává nebo v případě, že jej neuznává, tak musí vylíčit rozhodné skutečnosti, označit důkazy a ty z nich, které jsou listinné povahy, tak je k vyjádření přiložit. Obecně lze tedy říci, že pokud žalovaný nárok žalobce neuznává, tak musí ve svém vyjádření proti tomuto nároku vystavět svoji obranu.⁵⁴ Úprava kvalifikované výzvy je oproti úpravě přípravného jednání starší, do české právní úpravy byla zavedena již zákonem č. 30/2000 Sb. a k její dílčí změně došlo zákonem č. 7/2009 Sb. Ten stanovil, že rozsudek pro uznání nemůže být vydán v případě, že jsou splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby (§ 114b odst. 5 o. s. ř.).⁵⁵ Nejnovější novela o. s. ř., která proběhla zákonem č. 293/2013 Sb. přinesla úpravě kvalifikované výzvy pouze kosmetické změny.

Nejvýraznější změny oproti úpravě přípravného jednání jsou dvě. Předně lze kvalifikované výzvy využít pouze u žalovaného, v případě žalobce to není možné. Obdobný institut snad obsahuje ustanovení § 43 o. s. ř., které umožňuje předsedovi senátu usnesením vyzvat účastníka řízení, tedy i žalobce, aby jeho podání, tzn. žaloba, byla opravena nebo doplněna. K tomu mu poskytne lhůtu a dále jej poučí, jak je třeba opravu nebo doplnění provést (§ 43 o. s. ř.). Na rozdíl od přípravného jednání, kdy nedostavení se žalobce má za následek zastavení řízení, tak v případě výzvy dle § 43 při jejím nesplnění dojde k odmítnutí podání, kterým se zahajuje řízení.⁵⁶ Oba případy však shodně nevyvolávají překážku věci rozhodnuté, takže žalobci nic nebrání podat podání opětovně. Dalším výrazným rozdílem je pak ten, že kvalifikovanou výzvy lze vydat i opakovaně, nelze ji však vydat nebo doručit po přípravném jednání nebo po prvním jednání ve věci.⁵⁷

⁵³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 198.

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. března 2009, sp. zn. 22 Cdo 4272/2007

⁵⁶ Tohoto postupu se nepoužívá pouze u podání, kterým se zahajuje řízení, lze jej uplatnit i u jiných podáních.

⁵⁷ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 53.

4.1 Předpoklady vydání rozsudku pro uznání

Předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání na základě fikce uznání nároku, který je důsledkem nevyjádření se žalovaného, jsou prakticky totožné s předpoklady u přípravného jednání. Rozdílná je ovšem lhůta k podání vyjádření, která nesmí být kratší než 30 dnů. V případě, že bylo o věci rozhodnuto platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem, tak se tato lhůta určí až ode dne podání odporu (§ 114b odst. 2 o. s. ř.). V předvolání k přípravnému jednání činí lhůta nejméně 20 dnů (§ 114c o. s. ř.).

4.1.1 Doručení

Stejně jako v případě doručování předvolání k přípravnému jednání, tak i kvalifikovaná výzva musí být doručena do vlastních rukou. Náhradní doručení je možné pouze tehdy, jestliže se doručuje prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky. Oproti úpravě doručování předvolání je zde však navíc upraveno, že usnesení nesmí být žalovanému doručeno dříve než žaloba (§ 114b odst. 4 o. s. ř.). Jestliže by bylo usnesení doručeno žalovanému dříve, tak by nemohl plně využít poskytnutou lhůtu k vyjádření, protože by mu prozatím chyběl podklad, ke kterému by se měl vyjádřit.⁵⁸ Upozornit je potřeba na to, že žalobu lze na rozdíl od kvalifikované výzvy (až na výše uvedenou výjimku) řádně doručit i náhradním způsobem nebo fikcí. Jestliže byla řádně doručena žaloba, tak účastník nemůže namítat, že vážným důvodem, který mu bránil podat vyjádření k žalobě je ten, že neměl žalobu k dispozici.⁵⁹ Naopak vydání rozsudku pro uznání brání skutečnosti, že žalovanému nebyla výzva řádně doručena nebo mu nebyla doručena byť i část žaloby, která obsahovala specifikaci žalobního požadavku žalovanému.⁶⁰

4.1.2 Ostatní podmínky

Obsahem kvalifikované výzvy je uložení žalovanému, aby se ve věci písemně vyjádřil, a jestliže se žalobcovným nárokem nesouhlasí, tak aby vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž

⁵⁸ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 394 (§ 114b o. s. ř.).

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. července 2006, sp. zn. 32 Odo 1093/2004

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. října 2008, sp. zn. 28 Cdo 1230/2008

staví svoji obranu, resp. přiložil listinné důkazy a označil důkazy k prokázání svých tvrzení. Jestliže tak žalovaný neučiní a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, tak se má za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává (§ 114b o. s. ř.). Žalovaný musí být poučen o následcích, které budou následovat v případě jeho nevyjádření se ke kvalifikované výzvě.⁶¹ Poučen musí být i z toho důvodu, aby bylo žalovanému patrné, že se jedná o výzvu kvalifikovanou, nikoli o běžnou výzvu dle § 114a odst. 2 písm. a).⁶²

Dále je stanovena lhůta k vyjádření se, která nesmí být kratší než 30 dnů od doručení usnesení (§ 114b o. s. ř.). Povahou se jedná o lhůtu soudcovskou.⁶³ Kvalifikovanou výzvu lze vydat i jako součást platebního rozkazu, který se ze zákona ruší podáním odporu, a to i odporem neodůvodněným. Jestliže je v něm obsažena výzva k vyjádření, na kterou se žalovaný nevyjádří, tak soud v takovém případě vydá rozsudek pro uznání.⁶⁴ Ve vyjádření nestačí uvést pouze námitky procesního charakteru, nýbrž také konkrétní skutkové okolnosti.⁶⁵

K dodržení lhůty je potřeba, aby žalovaný vyjádření před jejím uplynutím podal u soudu, který výzvu vydal, odeslal z vlastní datové schránky, popř. odeslal prostřednictvím držitele poštovní licence.⁶⁶ Vyjádření se omylem u nepříslušného soudu má také za následek vydání rozsudku pro uznání.⁶⁷

4.1.3 Marné uplynutí lhůty

Ustanovení § 114b odst. 5 stanovuje, že v případě, že se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu včas nevyjádří, a jestliže ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, tak se má za to, že uznává nárok žalobce. Na rozdíl od přípravného jednání, kde lze zabránit vydání rozsudku pro uznání pouhou svojí účastí bez další aktivity, u

⁶¹ K poučovací povinnosti HORÁK, Pavel, Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném. *Právní rozhledy*, 2003, č. 10, s. 487.

⁶² SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 396 (§ 114b o. s. ř.).

⁶³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 198.

⁶⁴ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 394 (§ 114b o. s. ř.).

⁶⁵ Tamtéž

⁶⁶ Tamtéž, s. 395.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2006, sp. zn. 33 Odo 146/2006

kvalifikované výzvy nepostačuje k zabránění jeho vydání obsahově bezpředmětné vyjádření. Žalovaný je povinen uvést skutečnosti, které by mohly vést alespoň k částečnému úspěchu jeho obrany, nemusí však samozřejmě uvést všechny skutečnosti.⁶⁸ Uplynutím lhůty totiž nenastává koncentrace řízení.⁶⁹

4.2 Srovnání s prostou výzvou

Výhodou této prosté výzvy, oproti výzvě kvalifikované je to, že může být vydána i v právně a skutkově jednoduché věci. Předseda senátu dále nemusí vyzývat pouze žalovaného, ale je mu umožněno využít této výzvy i u ostatních účastníků. Vyzývanému se většinou ukládá, aby se k věci písemně vyjádřil nebo aby předložil soudu listinné důkazy (§ 114a odst. 2 písm. a) o. s. ř.). Součástí výzvy není poučení o následcích pro případ nevyjádření se. Nevyjádření se však může být sankcionováno uložením pořádkové pokuty a to v případě, že žalovanému byla výzvou uložena povinnost předložit listinu, kterou disponuje a jíž by měl být proveden důkaz.⁷⁰

4.3 Úvaha soudu

Jestliže se domnívám, že zvolená úprava fikce u kvalifikované výzvy má některé nedostatky, tak si také myslím, že tyto nedostatky mohou být poměrně velmi snadno napraveny osobou soudce. V případě, že by ze spisu vyplývalo, že žalobce nemá v dané věci nárok, tak by soudce rozhodně neměl usnesení o výzvě k vyjádření vydávat.⁷¹ A to především z toho důvodu, že to jednoduše nevyžaduje povaha věci ani okolnosti případu. Za situace, kdy naopak žalobce evidentně má ve věci nárok, by však kvalifikovaná výzva neměla být také vydána. Opět to nevyžaduje ani povaha věci nebo okolnosti případu. Alespoň takto to judikoval Nejvyšší soud.⁷² Usnesení je vhodné vydat tehdy, jestliže je zjištění skutkového stavu věci mimořádně obtížné a to z důvodu množství odlišných tvrzení a důkazů účastníků a tehdy, jestliže je znalost stanoviska žalovaného nezbytná, aby mohlo být první jednání

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. listopadu 2012, sp. zn. 31 Cdo 4259/2011

⁶⁹ Srovnej s HAMUEÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 48 - 49.

⁷⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 197.

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. října 2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. srpna 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004

připraveno a zpravidla při něm i ve věci samé rozhodnuto. Ve zcela jednoduchých věcech je pak vydání kvalifikované výzvy vyloučeno.⁷³ Vyloučeno je to i tehdy, jestliže v dosavadním průběhu řízení vyšel najevo alespoň základ obrany žalovaného.⁷⁴

Kvalifikovaná výzva je sice institutem sloužící k náležité přípravě jednání, nicméně jejím následkem může být i fikce uznání nároku. Je tedy k zamyšlení, jestliže bylo účelem zavedení fikce zrychlení řízení,⁷⁵ tak kdy jindy využít tohoto institutu, než při zřejmém nároku žalobce?⁷⁶ Naprosto se ztotožňuji se Stavělíkem, který ve svém článku dle mého naprosto dokonale vystihl problematiku vymezení toho, kdy by se měla nebo neměla použít kvalifikovaná výzva.

Vynikajícím postřehem je srovnání skutkově jasného a sporného případu. Zatímco ve sporném případě může žalovaná strana spíše ztratit, kdy může být při své nečinnosti postihnuta rozsudkem pro uznání. V jednoznačném případě naopak nebude vydání výzvy dle § 114b o. s. ř. možné a naopak bude nutné nařídit jednání. U jednoduchých kauz tedy nedojde k brzkému rozhodnutí ve věci samé a žalovaný dokonce může s pomocí šikovného advokáta velmi významně oddálit jeho vydání. Nastává tedy paradoxní situace. Žalovaný, který má ve sporu minimální šanci na úspěch, je nelogicky chráněn samotnou právní úpravou více, než žalovaný s reálnou šancí.⁷⁷

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. srpna 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. ledna 2008, sp. zn. 21 Cdo 221/2007

⁷⁵ JIRSA, Jaromír. Souhrnná novela občanského soudního řádu – příležitost ke změně. *Právní rozhledy*, 2009, č. 6, s. 198 – 199.

⁷⁶ Srovnej také s HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 56.

⁷⁷ STAVĚLÍK, Petr. Paradoxní důsledky současného pojetí aplikace § 114b OSŘ. *Právní rozhledy*, 2005, č. 8, s. 291 - 292.

5. ODVOLÁNÍ

Soudní rozhodnutí, ostatně jako kterákoli jiná lidská činnost, nemusí být vždy bezvadné a bezchybné. Může být stíženo vadami. V takovém případě je nutné, aby zde existoval prostředek, jak takové vady napravit. Takovýmito prostředky jsou prostředky opravné. Ty můžeme rozdělit na řádné a mimořádné a to podle toho, zda směřují proti již pravomocnému rozhodnutí soudu či nikoli. Řádné opravné prostředky směřují proti rozhodnutím, která ještě nenabyla právní moci, mimořádné pak naopak proti již pravomocným rozhodnutím.⁷⁸

Definovat opravný prostředek lze jako „*procesní úkon účastníků civilního procesu a jiných legitimovaných subjektů umožňující požadovat přezkoumání vadných a nesprávných rozhodnutí soudu za účelem jejich změny nebo zrušení.*“⁷⁹

Úprava odvolání je ovládaná tzv. systémem apelačním. Ten obecně znamená, že je odvolací soud oprávněn rozhodnutí soudu prvního stupně přezkoumat po stránce právní i skutkové. Apelaci lze rozlišit na úplnou a neúplnou, kdy rozdíl mezi těmito spočívá v tom, zda může odvolací soud přihlížet i k novým skutečnostem a důkazům, které nebyly uvedeny v prvostupňovém řízení, či nikoli. Jestliže toto umožněno není, tak se jedná o systém neúplné apelace, který se uplatňuje ve sporném řízení.⁸⁰ Úplná apelace oproti tomu nachází své uplatnění v řízení nesporném.⁸¹ Vzhledem k tomu, že institut rozsudku pro uznání je institutem sporného řízení, tak je pro tuto práci rozhodující systém neúplné apelace.

5.1 Podmínky přípustnosti

Jak jsem již uvedl výše, významnou zásadou civilního procesu je zásada rychlosti a hospodárnosti. Řádné opravné prostředky však naopak prodlužují dobu, než nastane okamžik, kdy rozhodnutí bude pro účastníky řízení závazné a konečné. Z toho důvodu zde jsou i taková rozhodnutí, vůči kterým není možné podat odvolání nebo je jeho podání jinak omezené. Ustanovení § 202 o. s. ř. vyjmenovává usnesení, vůči kterým není odvolání přípustné a samotné podání odvolání je dle § 204 o. s. ř. omezeno lhůtou 15 dnů, která začíná běžet od

⁷⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 301.

⁷⁹ Tamtéž

⁸⁰ KINDL, Milan a kol. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 264 – 265.

⁸¹ Dnes upraveny v samostném zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

doručení písemného vyhotovení rozhodnutí. Výčet těchto usnesení je taxativní a z povahy věci se jedná o usnesení procesní, kterými se v žádném případě nerozhoduje ve věci samé. Vliv případně vadných usnesení zde vyjmenovaných tak má pro účastníky zpravidla nevýznamné následky, a kdyby tomu tak nebylo, tak mají účastníci stále možnost napadnout odvoláním rozhodnutí ve věci samé a namítnout jím, že tato vadná usnesení měla vliv na nesprávné rozhodnutí ve věci samé.⁸² Odvolání dále není přípustné v tzv. bagatelních věcech, tzn., jak říká § 202 o. s. ř., není přípustné odvolání proti rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10 000 Kč. Z pohledu rozsudku pro uznání však toto omezení neplatí a i v bagatelních věcech lze odvolání podat. Omezeno je však jiným způsobem.

Podmínkou přípustnosti odvolání proti meritornímu rozhodnutí je povinnost namítnat jeden z odvolacích důvodů stanovených zákonem.⁸³ Zatímco obecně jsou v § 205 odst. 2 o. s. ř. odvolací důvody stanoveny velmi široce, v odvolání proti rozsudku pro uznání jsou v § 205b o. s. ř. stanoveny odvolací důvody pouze dva. Za prvé jsou to vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a) o. s. ř., tedy vady, které se týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce nebo obsazení soudu a dále skutečnosti nebo důkazy, kterými má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání nebo pro zmeškání (§ 205b o. s. ř.).

Na první pohled se zdá být toto omezení v pořádku a koresponduje s hlavním účelem rozsudku pro uznání a pro zmeškání. Tedy aby se civilní řízení zrychlilo a zefektivnilo. Z povahy věci navíc odvolací důvody uvedené v § 205 odst. 2 o. s. ř. nepřipadají kromě výše uvedeného jediného důvodu v úvahu.

5.2 Návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání

Zajímavé ovšem je, že žalovaný v případě, že byl vydán rozsudek pro zmeškání, tak má dle § 153b odst. 4 o. s. ř. k dispozici možnost podat návrh na zrušení tohoto rozsudku. To za podmínky, že zmeškal první jednání ve věci z omluvitelných důvodů. Návrh lze podat nejpozději do dne právní moci rozsudku pro zmeškání. Je s podivem, že není i v případě

⁸² WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 426.

⁸³ Tamtéž, s. 433.

rozsudku pro uznání žalovanému možnost podat tento návrh dána. Dle mého názoru by úprava rozsudku pro uznání v § 153a o. s. ř. měla rozlišovat, zda se jedná o uznání na základě úkonu žalovaného nebo pouze na základě fiktivního uznání. V případě fiktivního uznání by tato možnost být dána měla. Nevidím rozdíl mezi tím, když se žalovaný nedostaví na přípravné jednání, které je koncipováno jako neformální nebo na první jednání ve věci samé, které je formálnějšího rázu. Dokonce to spíše vypadá, že by následky nedostavení se na formální první jednání ve věci samé měly být přísnější. Není tomu tak.

Sedláčková navíc správně poukazuje na možnou situaci, byť nepříliš častou, ve které by žalovaný převzal kvalifikovanou výzvu dle § 114b o. s. ř., avšak poté by u něj nastaly takové okolnosti, které by mu zabránily vyjádřit se k této výzvě ve stanovené lhůtě. Tyto okolnosti by však odpadly až po vydání rozsudku pro uznání a žalovaný by tak již nemohl podat řádný opravný prostředek, jelikož tento důvod nelze uplatnit v žádném z odvolacích důvodů dle § 205b o. s. ř.⁸⁴ Stejná situace by samozřejmě mohla nastat i u přípravného jednání, jestliže by byl žalovaný sice řádně a včas předvolán, ale nedostavil by se bez omluvy na přípravné jednání. To za situace, kdy by důvod, pro který by se nedostavil, byl sice důležitým důvodem dle dikce § 114b odst. 6 o. s. ř., nicméně tento důvod by mu také neumožnil včas se omluvit. Na rozdíl od úpravy rozsudku pro zmeškání na toto úprava nepamatuje. Dle Ústavního soudu ČR není vydání rozsudku pro uznání i přes tuto skutečnost v rozporu s právem na spravedlivý proces.⁸⁵ Lze souhlasit i s názorem, že se přenesením odpovědnosti za výsledek řízení na žalovaného chrání žalobce, a to před cílevědomým prodlužováním řízení ze strany žalovaného.⁸⁶

Podle judikatury, která se sice týká rozsudku pro zmeškání, dle mého ji však lze použít i v případě rozsudku pro uznání, tak předpoklady k vydání rozsudku pro zmeškání musí být splněny v době jeho vynesení a ani odvolací soud nemůže přihlídnout k okolnostem, jež nebyly známy v době, kdy soud prvního stupně rozsudek vydal.⁸⁷ Nepřipadá tak v úvahu, že by se pozdní omluva mohla považovat za jeden z odvolacích důvodů dle § 205b o. s. ř. Stejně tak judikoval Krajský soud v Ostravě, který rozhodl, že omluva učiněná až po skončení

⁸⁴ SEDLÁČKOVÁ, Ivana. K článku prof. JUDr. J. Macura: „Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř.“. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 6 – 7, s. 74 – 75.

⁸⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. listopadu 2006, sp. zn. III. ÚS 91/2006

⁸⁶ HAMUŠÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 68.

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 1997, sp. zn. 2 Cdon 447/96

jednání ve kterém byl rozsudek pro uznání vydán, není včasnou omluvou ve smyslu § 153b odst. 1 o. s. ř. a toto lze považovat pouze za důvod k postupu dle § 153b odst. 4 o. s. ř.⁸⁸ Obsahově se jedná o ustanovení se stejným požadavkem na včasnou a důvodnou omluvu jako v případě § 114c odst. 6 o. s. ř., tudíž není důvod, proč by se daný judikát neměl použít i v případě rozsudku pro uznání.

Žalovaný je oprávněn podat také žalobu pro zmatečnost, která je mimořádným opravným prostředkem a doplňuje tak ochranu žalovaného před vydáním nesprávného rozhodnutí. Současnou právní úpravu odvolání proti rozsudku pro uznání považuji za správnou. Pouze bych úpravu odvolání pozměnil dílčí změnou, kterou rozvádím v kapitole de lege ferenda. Dále bych umožnil žalovanému podat návrh na zrušení rozsudku i v rámci přípravy jednání a v rámci kvalifikované výzvy.

⁸⁸ Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 12. 1994, sp. zn. 15 Co 437/94

6. PROBLEMATICKÉ ASPEKTY FIKCE UZNÁNÍ

Civilní řízení k tomu, aby došlo svému účelu, tedy k vydání rozhodnutí ve věci samé,⁸⁹ tak prochází určitými fázemi, které lze rozdělit následovně. První fází je fáze zahajovací, na kterou navazuje dokazování, které dává podklady pro fázi závěrečnou – pro rozhodnutí. Vydávání rozsudku pro uznání na základě fikce uznání nároku je institutem natolik specifickým, že oproti běžným řízením notně modifikuje tyto fáze. Z toho důvodu je potřeba se na tyto odlišnosti, které mohou způsobovat i určité problémy, podívat samostatně v této kapitole.

6.1 Dispoziční zásada

Lze souhlasit s názorem Pantůčka, který ve své přednášce na konci 19. století uvedl, že dle tehdejších teorií se za zásadní otázku pro posouzení kontumace a její následků považuje to, jedná-li se o následek způsobený procesním úkonem strany sporného řízení, pro kterou byl tento úkon jejím právem nebo její povinností. Převládal názor, že neprovedení procesního úkonu, opomenutí lhůty nebo promeškání roku mělo za následek jen nevyužití procesních práv, které stranám zákon poskytoval k ochraně jejich zájmů. Tehdejší právní úprava neznala žádné přímé prostředky, jak donutit sporné strany k činnosti v řízení. A to dokonce ani předvedení účastníků. Naopak vůči třetím osobám od stran rozdílným soudci umožňovala vynutit splnění jejich povinností. Donucení stran v této době bylo tedy pouze nepřímé a to prostřednictvím působení soudu na vůli stran, aby se k jednání od ní žádanému nebo povinnému sama rozhodla. Jediným následkem pro takto neposlušnou stranu tak zpravidla byl pouze ten, že se strana vzdala práva provést dotčený úkon, jež pak nemohla dodatečně provést. Došlo tedy k prekluzi práva provést určitý dotčený úkon.⁹⁰

Dle dnešního pojetí civilního procesního práva nelze procesní úkony považovat pouze za práva účastníků. S ohledem na možné následky se tato práva prakticky změnila v povinnosti. Nesouhlasím však s názorem Macura, dle kterého není možné, aby dispoziční úkon, kterým uznání nároku bezesporu je, byl obsahem fikce. Dle něj je uznání nároku uznáním

⁸⁹ Civilní řízení nemusí vždy projít všemi těmito fázemi a dokonce nemusí být vydáno ani rozhodnutí ve věci samé. Srovnej s WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 173 - 174.

⁹⁰ PANTŮČEK, Ferdinand. *Něco o následcích procesuální neposlušnosti*. 1. vydání. Tábor: Nakladatel Václav Kraus, 1898, s. 6 – 8.

soukromoprávního závazku a nikoliv uznáním existence skutkových okolností, na kterých stojí nárok žalobce. Konstrukci fikce považuje za rozpornou s povahou civilního procesu a dokonce jde tak daleko, že považuje za možné uvažovat i o tom, zda tato konstrukce není v rozporu s požadavkem spravedlivého procesu dle čl. 6 odst. 1 Evropské Úmluvy o lidských právech.⁹¹ Lze souhlasit s tím, že je tímto institutem prolomena zásada dispoziční. Považuji to však pouze za doplnění zásady dispoziční zásadou oficiality. Stejně, jako byla v minulosti zásada materiální pravdy doplněna zásadou formální pravdy.⁹² Dále nepovažuji za problém výše naznačený procesní a hmotněprávní aspekt uznání. Za situace, kdy se připustí možnost fikce u dispozitivního úkonu, tak by mohla být konstrukce fikce dle teorie v pořádku. Žalovaný svoji pasivitou dává najevo, že nemá k dispozici žádné důkazní prostředky a naopak důkazy žalobce považuje za oprávněné. Dojít by tak mělo k uznání skutkového stavu věci a nikoliv k uznání nároku žalobce. Bohužel úprava de lege lata se dané konstrukce nedrží a tak i já považuji současnou úpravu za nesprávnou.

Problém dle platné právní úpravy je ten, že fiktivně považuje za uznané nikoliv skutečnosti předložené žalobcem, nýbrž přímo celý návrh, byť by k jeho uspokojení nemusely žalobcem uvedené skutečnosti stačit. Jedná se tedy o fikci uznání se stejným obsahem, jako je uznání hmotněprávní učiněné úkonem. Žalobci k úspěchu ve věci postačuje, aby nebyly dány důvody k zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby.

Při bližším zkoumání o. s. ř. dle mého lze najít rozpory mezi zněním § 114b, resp. § 114c o. s. ř. a zbývajících ustanoveními o. s. ř. V § 6 o. s. ř. byl až do nedávna vymezen účel řízení následovně. Soud měl postupovat v součinnosti se všemi účastníky tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná, a aby skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné, *byly spolehlivě zjištěny*. Od 1. 1. 2014 je však účinná novela zákona č. 293/2013 Sb. Ustanovení § 6 o. s. ř. zůstalo prakticky totožné, nicméně věta vymezená kurzívou byla nahrazena větou: *byly podle míry jejich účasti spolehlivě zjištěny*. Dále bylo ustanovení doplněno tak, že ustanovení zákona má být vykládána a používána tak, aby nedocházelo k jejich zneužívání.

Ustanovení § 120 o. s. ř. odst. 3 říká,⁹³ že soud může vzít za svá skutková zjištění shodná tvrzení účastníků. Z těchto ustanovení je patrné, že soud může považovat za svá skutečnosti,

⁹¹ MACUR, Jan. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28 - 29.

⁹² Viz kapitola 7.2

⁹³ Do účinnosti zákona č. 293/2013 Sb. to byl § 120 odst. 4 o. s. ř.

resp. tvrzení, která se stala nesporná. Změna ustanovení § 6 o. s. ř. na tom nic nezměnila, pouze bylo toto ustanovení upraveno tak, aby lépe vyhovovalo souhrnné novele z roku 2009, kdy byla do právního řádu zavedena fikce uznání nároku. Dle znění § 114b o. s. ř., resp. 114c o. s. ř., však soud považuje za svá nikoliv nesporné skutečnosti, nýbrž celý nárok. Novela o. s. ř., která byla provedena zákonem č. 30/2000 Sb., měla dále za následek výraznou změnu obsahu povinností účastníků vyplývajících ze znění § 101 o. s. ř. odst. 1. Zde jsou uvedeny povinnosti tvrzení, důkazní a další procesní povinnosti a nakonec povinnost dbát pokynů soudu. Z ustanovení následujícího odstavce, který umožňuje soudu pokračovat v řízení i tehdy, jestliže jsou účastníci nečinní, by mohlo vyplývat, že povinnost plnit pokyny soudu je oproti jiným povinnostem až druhořadá. Není pro dovedení řízení k vydání rozhodnutí nezbytná. Naopak bez institutu důkazního břemene by v civilním řízení snadno mohlo docházet ke stavu non liquet (není jasno ve věci) a tím k nemožnosti rozhodnutí ve věci.⁹⁴ Takto by se mohlo zdát, že tato povinnost je pro civilní proces významnější.

Dle dnešní úpravy fikce uznání však má povinnost dbát pokynů soudu přednost před povinnostmi tvrzení i důkazní. Jestliže jsou splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání na základě fikce uznání nároku, tak na základě nesplnění pokynu soudu odpovědět na kvalifikovanou výzvu dle § 114b o. s. ř. nebo na základě nedostavení se k přípravnému řízení dle § 114c o. s. ř., se vydá dle § 153a o. s. ř. rozsudek pro uznání. Pro vydání tohoto rozsudku není potřeba, aby žalobce splnil povinnost tvrzení a důkazní v takovém rozsahu, aby ve sporu uspěl. Tyto povinnosti musí splnit jen do jisté míry, protože je to požadavek pro zahájení řízení dle § 79 o. s. ř. K přijetí žaloby je nutné, aby z ní bylo zřejmé, o čem a na jakém podkladu bude soud rozhodovat. Takto dojde také k individualizaci skutku.⁹⁵ Pakliže žalobce nevyličí v žalobě všechna tvrzení, která by byla podstatná z hlediska hmotného práva, tak se nejedná o vadu žaloby, která by tvořila překážku pokračování v řízení.⁹⁶ Znění § 101 odst. 1 písm. a) umožňuje skutečnosti nebo vyjádření, které nejsou obsaženy již v žalobě, doplňovat v průběhu řízení, tudíž tyto povinnosti nemusí být splněny již v žalobě.

Novelizace o. s. ř. zavedením fikce uznání nároku bezesporu velmi výrazně změnila obsah povinností účastníků. Dle mého názoru je zvolená konstrukce fikce uznání, kdy se uznává

⁹⁴ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 224.

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 1996, sp. zn. 2 Cdo 245/96

⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2002, sp. zn. 21 Cdo 370/2002

nárok, nikoliv tvrzené skutečnosti žalobce, nesprávná. Stát dle mého ingeruje do soukromoprávního sporu nepřiměřeně ve prospěch žalobce a narušuje tak zásadu rovnosti.

Výše uvedená konstrukce fikce, jak ji navrhuji já, se využívá u rozsudku pro zmeškání. K jeho vydání je nutné, aby z tvrzení obsažených v žalobě vyplývalo žalobcem uplatněné právo. K tomu, aby bylo možné rozhodnout rozsudkem pro zmeškání, je potřebné, aby již žaloba obsahovala tvrzení o rozhodných skutečnostech. Jestliže se žalovaný nedostaví k prvnímu jednání ve věci, tak nastane fikce, na základě které se stanou žalobou tvrzené skutečnosti nespornými. Takto nesporný skutkový stav posoudí soud a rozsudek pro zmeškání vydá jen tehdy, jestliže nárok žalobce vyplývá z takto zjištěného skutkového stavu. Neúčast žalovaného při prvním jednání ve věci nemusí nutně znamenat porážku ve sporu. Ta nastane pouze tehdy, jestliže žalobce splní povinnost tvrzení již v žalobě.⁹⁷ Takto zvolenou úpravu považuji za vhodnou a nechápu moc dobře důvody, proč není zavedena i u institutu přípravného jednání. V kapitole de lege ferenda jsem navrhl změny současné právní úpravy, které by přiblížily institut přípravného jednání, jakožto institut sloužící k vytvoření předpokladů pro vydání rozhodnutí při prvním jednání, blíže úpravě rozsudku pro zmeškání a to při zachování své přípravné povahy.

6.2 Dokazování

Dokazováním v procesním smyslu je procesními normami upravený postup, který nesmí probíhat jinak, než stanoví zákon a to z důvodu nutnosti dodržení principu spravedlivého procesu.⁹⁸ Ustanovení § 125 o. s. ř. stanovuje, že jako důkazní prostředek mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci a příkladmo sám uvádí některé z možných důkazních prostředků, jako je např. výslech svědka nebo znalecký posudek. Potřebné poznatky soudu pro vydání rozhodnutí jsou dvojí. Právní a skutkové. Skutkové jsou poznatky o konkrétních skutečnostech, na jejich základě se uplatňují jednotlivé nároky. Aby tyto vůbec mohl soud správně posoudit, tak k tomu potřebuje také znát objektivní právo. Zatímco posledně jmenované poznatky soud získává prostřednictvím zejména znalosti práva, prvně

⁹⁷ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 505 (§ 79 o. s. ř.).

⁹⁸ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 224.

jmenované pak skrze tzv. procesní dokazování. Na právní poznatky se vztahuje zásada *iura novit curia*, což znamená, že soud zná právo.⁹⁹

6.2.1 Řízení sporné a nesporné

Pro účely této práce je podstatné rozlišit řízení sporné a řízením nesporné. Zatímco řízení sporné je ovládáno zásadou dispoziční a projednávací. Nesporné pak naopak zásadou oficiality a vyšetřovací. Jenom ve stručnosti vysvětlím jejich podstatu. Dispoziční zásada znamená, že procesní iniciativa je dána do rukou účastníků, kdežto u zásady oficiality je tato iniciativa v rukou soudu. Ze zásady projednávací vyplývá, že soud projednává v řízení to, co je mu účastníky předloženo a tito pak nesou za objasnění skutkového stavu odpovědnost. V případě zásady vyšetřovací nese tuto odpovědnost soud.¹⁰⁰ Toto dělení je důležité především proto, že institut rozsudku pro uznání na základě fikce je spojen právě s řízením sporným a s jeho zásadami. Určitá iniciativa soudu ve sporném řízení je však možná a vyplývá z novelizovaného znění ustanovení § 120 odst. 2 o. s. ř. Iniciativa soudu je na místě, jestliže je potřeba ke zjištění skutkového stavu provést i jiné důkazy, než které navrhli účastníci, jestliže tyto vyplývají ze spisu.

Toto oprávnění se uplatní především při aplikaci kogentních norem. Soud však provádí účastníky nenavržené důkazy pouze výjimečně a to za splnění následujících podmínek. Musí být způsobilé prokázat spornou skutečnost a jednoznačně vyplývají z obsahu spisu. Nesmí však dojít v žádném případě k prolomení zásady rovnosti účastníků a nesmí tedy docházet k tomu, že by soud pátral po důkazech.¹⁰¹

6.2.2 Povinnost, resp. břemeno tvrzení a důkazní

S problematikou této práce a vůbec sporného řízení dále souvisí instituty povinnosti tvrzení a důkazní, resp. břemeno tvrzení a důkazní. Důkazní povinností je účastníková povinnost navrhnout důkazní prostředky k prokázání tvrzených skutečností. Povinností tvrdit

⁹⁹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 222 – 226.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 73 – 75.

¹⁰¹ BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 863 (§ 120 o. s. ř.).

je uvést rozhodné skutečnosti. Důkazním břemenem se pak rozumí procesní odpovědnost účastníka za to, že tyto skutečnosti důležité pro vydání rozhodnutí budou soudu prokázány.¹⁰²

Odpovědnost účastníka v případě břemene tvrzení spočívá v tom, jestli se soud vůbec tyto rozhodné skutečnosti dozví. Mezi povinností tvrzení a důkazní je úzký vzájemný vztah. Jestliže účastník nesplní povinnost tvrzení, tak zpravidla nemůže splnit ani povinnost důkazní. Neunesení břemene tvrzení pak má pro účastníka většinou za následek nepříznivé rozhodnutí ve věci samé. Tyto instituty z povahy věci nenalézají užití v řízení nesporném. Jedná se však o instituty procesního práva a soudu tedy vzniká o těchto povinnostech poučit. Poučovací povinnost je zakotvena např. v § 114b nebo 118a o. s. ř. Soud tímto způsobem získává jistotu, že účastníci poskytnou úplný skutkový stav a soud tak bude moci rozhodnout v souladu se zásadou materiální pravdy.¹⁰³

V institutu kvalifikované výzvy je povinnost žalovaného tvrdit zdůrazněna. K tomu, aby soud nevydal rozsudek pro uznání nepostačuje žalovanému odpovědět na kvalifikovanou výzvu jakýmkoliv způsobem. Vyjádření musí obsahovat konkrétní skutkové okolnosti, na kterých staví svoji obranu. Nepostačuje uplatnit pouze námitky procesního charakteru. Podáním včasného a řádného vyjádření dojde k zamezení možnosti vydání rozsudku pro uznání. Nenastane fikce, že se skutek odehrál tak, jak je uvedeno v žalobě.¹⁰⁴ V případě přípravného jednání žalovanému postačí se na jednání dostavit a tím bez dalšího zamezí vydání rozsudku pro uznání.

6.2.3 Koncentrace řízení

V souvislosti s vydáním rozhodnutí na základě fikce je potřeba se zabývat i tím, kdy dochází ke koncentraci řízení. To z toho důvodu, že bych chtěl poukázat na rozdíly při vydání rozsudku pro uznání na základě fikce uznání nároku dle § 114b a § 114c o. s. ř.

Nejprve je potřeba vymezit, co zásada koncentrace znamená. Jedná se o zásadu, která se výhradně používá ve sporném řízení. Vymezuje úsek řízení, ve kterém účastníci řízení mohou splnit povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Jestliže tak účastníci neučiní, tak to pro ně má

¹⁰² WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 74 – 75.

¹⁰³ BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 861 - 862 (§ 120 o. s. ř.).

¹⁰⁴ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 394 (§ 114b o. s. ř.).

negativní následky. Ty jsou takové, že soud k následně uvedeným skutkovým tvrzením a důkazům již nepřihlédne.¹⁰⁵

Nutné je upozornit na to, že do 31. 12. 2013 koncentrace řízení nenastávala ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř., tzn. ve věcech nesporného řízení. Novelizací o. s. ř. však došlo ke změně daného ustanovení a tzv. nesporná řízení jsou již upravena v samostatném zákonu č. 292/2013 Sb. Ustanovení § 118b o. s. ř. pak stanovuje, že k později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlédnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po přípravném jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést. Koncentrace řízení v této podobě byla u nás zavedena novelou o. s. ř., která byla provedena zákonem č. 7/2009 Sb. K znovuzavedení koncentrace řízení však došlo již novelizací o. s. ř. zákonem č. 30/2000 Sb. Do účinnosti zákona č. 7/2009 Sb. mohla dokonce nastat koncentrace řízení i na návrh účastníka řízení rozhodnutím soudu dle § 118c o. s. ř. Zákonem byly věci projednávané ve sporném řízení rozděleny na ty, které podléhaly koncentraci řízení a na ty, které nikoliv. Od účinnosti výše uvedeného zákona pak platí univerzální zásada koncentrace řízení ve všech sporných věcech.¹⁰⁶

Dle dnešní úpravy tedy nastává koncentrace ke skončení přípravného jednání nebo ke skončení prvního jednání ve věci samé.¹⁰⁷ Je zajímavé, že zatímco u přípravného jednání nastává koncentrace řízení k jejímu konci, tak v případě kvalifikované výzvy nenastává koncentrace vůbec (§ 114b a 114c o. s. ř.). S takovým řešením právní úpravy souhlasím. Bylo by porušením zásady rovnosti účastníků, jestliže ve vztahu k žalovanému nastala koncentrace řízení, zatímco u žalobce až ke konci prvního jednání ve věci. Řešením by se mohlo zdát zavedení možnosti uložit i žalobci, aby se k věci vyjádřil v režimu § 114b, kdy jedinou změnou oproti žalovanému by bylo, že by případně namísto vydání rozsudku pro uznání došlo k odmítnutí žaloby.¹⁰⁸ Takovéto pojetí však není možné, bylo by porušeno hned několik základních zásad civilního procesu.

¹⁰⁵ BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Koncentrace civilního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*, 2009, č. 17, s. 611.

¹⁰⁶ BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 837 - 838 (§ 118b o. s. ř.).

¹⁰⁷ Viz § 118b o. s. ř.

¹⁰⁸ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 90.

Zásada ústnosti by byla porušena zásadou písemnosti a zásada kontradiktornosti by byla nahrazena zásadou kooperace. Zásadu kontradiktornosti, tzn. právo vyjadřovat se ke všem skutečnostem, považuji za nezbytnou pro sporné řízení. Souhlasím s názorem Stavinohové, že tato zásada nemůže být prolomena.¹⁰⁹ V případě nahrazení této zásady zásadou kooperace, tzn. vzájemné spolupráce soudu a účastníků, by soukromoprávní spor přestal být ve své podstatě sporným řízením a byl by tak na půli cesty mezi řízením sporným a nesporným. Dále by pak byla nejspíše nahrazena další zásada příznačná pro sporné řízení a to zásada projednací. Nahradila by ji zásada vyšetřovací a soud by tak dle mého nepřiměřeně zasahoval do soukromoprávního sporu.

6.3 Rozhodování

Skutečnost, zda byla v soudním procesu dodržena zásada spravedlnosti, je jednotlivcem a společností posuzována především dle výsledku řízení, tzn. podle rozhodnutí soudu ve věci samé. Nechci poukazovat na to, že by samotný průběh řízení neměl z hlediska spravedlnosti relevanci, tak to samozřejmě není. Faktem je, že v rozhodnutí soudu se tento průběh zohledňuje a je tedy jeho výsledkem.

Odlišnosti mezi civilním řízením sporným a nesporným jsem již vysvětlil, tudíž se jimi zde již nebudu zabývat. Je však zajímavé se podívat na rozdíl, jakým způsobem rozhoduje soud v soudnictví trestním a jakým v soudnictví civilním. Samozřejmě v obou řízeních platí zásada zákazu denegatio iustitae, tedy zásada zákazu odepření spravedlnosti. V případě, že soud má danou pravomoc a je příslušný, tak je povinen danou věc rozhodnout. Soud v žádném případě nemůže dojít k závěru, že je věc neřešitelná.¹¹⁰ Soud ovšem v každém z těchto dvou právních odvětvích dochází k naplnění této zásady jiným způsobem. Zatímco trestní soud v případě, že vzhledem k důkazním obtížím či jiným nedostatkům řízení se mu nepodaří náležitě zjistit skutkový stav věci, tak vydá rozhodnutí ve věci samé na základě zásady in dubio pro reo (v pochybnostech ve prospěch obviněného).¹¹¹

¹⁰⁹ STAVINOHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita; Doplněk, 2003, s. 176.

¹¹⁰ WINTR, Jan. *Říše principů. Obecné a odvětvové principy současného českého práva*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2006, s. 238.

¹¹¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 407.

Civilní řízení podobnou zásadu nezná. Civilnímu procesu je vlastní institut důkazního břemene.¹¹² Z hlediska historického vývoje českého civilního práva procesního je v souvislosti se zjišťováním skutkové stavu zajímavý zákon č. 171/1993 Sb., který vstoupil v účinnost 1. 9. 1993. Tímto zákonem došlo k velmi výrazné změně vztahu skutkového stavu věci a zásady materiální pravdy. A stačila k tomu záměna jediného slova. V § 153 odst. 1 o. s. ř. se slovo „skutečné“ nahradilo slovy „zjištěného skutkového“. Do této změny se zněním „Soud rozhoduje na základě skutečného stavu věci.“ naplňoval obsah zásady materiální pravdy. Dnešním zněním „Soud rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu věci.“ se naopak zásada materiální pravdy doplňuje zásadou formální pravdy. Dnes se považuje za možný základ pro rozhodnutí soudu takový skutkový stav, který vzešel procesně regulérním způsobem z dokazování anebo z toho, co vyšlo za řízení jinak najevo. Za takovýto stav je tedy možno považovat i stav nastalý v důsledku koncentrace řízení nebo shodného tvrzení účastníků.¹¹³

Dále je ovšem pro civilní proces příznačné, že za situace, kdy se soudci nepodařilo zjistit skutečný stav věci, tak musí vydat rozhodnutí na základě maximální zjistitelné pravděpodobnosti a to především z důvodu, že soud nesmí odmítnout rozhodnout ve věci.¹¹⁴ Ustanovení § 136 o. s. ř. jde ještě dále. Týká se určování výše nároků na základě volné úvahy soudu. A to za situace, kdy lze zjistit výši nároků jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec. Vždy se bude jednat o posouzení skutkové. Jako příklad věci, ve kterých soud takto rozhoduje, lze uvést např. nárok na náhradu škody, nárok na přiměřené zadostiučinění nebo náhradu nemajetkové újmy. Nepoměrné obtíže mohou být dány např. náklady na znalce, které by byly výrazně nepoměrné a neodpovídající výši vymáhaného nároku.¹¹⁵

Podobné instituty zná i angloamerická právní úprava. Zatímco k odsouzení v trestním řízení je nutné dodržet zásadu „beyond a reasonable doubt“. To znamená, že vina obžalovaného musí být prokázána nade vší pochybnost. V případě, že by zde byly jakékoliv důvodné pochybnosti, tak by musel být obžalovaný zproštěn obžaloby. Oproti tomu v civilním řízení se vydává rozhodnutí na základě zásady „preponderance of the evidence“. Je

¹¹² Viz podkapitola 6.2.2

¹¹³ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 1033 (§ 153 o. s. ř.).

¹¹⁴ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1995, s. 217.

¹¹⁵ BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 940 (§ 136 o. s. ř.).

to nižší požadavek, než v trestním právu a k tomu, aby žalobce ve sporu uspěl, tak stačí přesvědčit porotu na základě převahy důkazů.¹¹⁶

Pravda jako taková je dána objektivně. Oproti tomu jsou ale účastníci řízení zpravidla přesvědčeni o svém nároku subjektivně. Jejich nárok skutečně může být pravdivý, ale také samozřejmě pouze domnělý. Soudce pak na tomto základě musí vydat rozhodnutí, které se musí co nejvíce blížit objektivitě, nicméně i zde je dána subjektivní stránka tohoto rozhodování. Soudce totiž rozhoduje podle svého přesvědčení o tom, co je pravdivé.¹¹⁷ Zde se projevuje další ze zásadních zásad práva jako takového a to v podobě zásady volného hodnocení důkazů. § 132 o. s. ř. stanovuje, že soud hodnotí důkazy podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti. Opačnou teorií je legální teorie důkazní, podle které váhu a použitelnost jednotlivých důkazních prostředků stanovuje zákon.¹¹⁸ Dnes tato teorie má velmi malé uplatnění. V rámci současného civilního procesu by se mohla uplatnit např. v souvislosti s § 134 o. s. ř., který se týká veřejných listin, u kterých se považuje jejich obsah za pravdivý, jestliže není prokázán opak.

Otázku, kterou je potřeba si položit je, zda institut rozhodování na základě fikce není v rozporu s právní teorií. Vzhledem k tomu, že v civilním procesu je možné rozhodovat na základě pravděpodobnosti, tak se domnívám, že není. A to z toho důvodu, že za situace, kdy žalovaný rezignuje na procesní aktivitu a rozhodne se přes náležité poučení soudu procesně nekonat, tak je zde velmi vysoká pravděpodobnost, že tak činí z toho důvodu, že si je vědom toho, že procesní nárok žalobce je odůvodněný. Kdyby tomu tak nebylo a žalovaný byl procesně pasivní z jiných důvodů, tak pak je zde určitý korektiv materiální pravdy v podobě opravných prostředků.

¹¹⁶ PŘÍDALOVÁ, Eva, TOZZI, Kamila. *Legal english. Part I*. Praha: Leges, 2008, s. 55 – 56.

¹¹⁷ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1995, s. 216 – 218.

¹¹⁸ WINTR, Jan. *Říše principů. Obecné a odvětvové principy současného českého práva*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2006, s. 241.

7. PRÁVO NA SPRAVEDLIVÝ PROCES

7.1 Spravedlnost

Co to je spravedlnost? Jedná se opět o jeden z takových pojmů, který je možné vysvětlit především intuitivně, jiným přístupem by to bylo těžko možné. K vysvětlení si pomůžu hned několika slavnými výroky. Takovým je Celsova definice, že *právo je uměním dobrého a spravedlivého* (ius est ars boni et aequi).¹¹⁹ Výrok dalšího představitele římského práva Ulpiana je: *Spravedlnost je pevná a trvalá vůle přiznávat každému, co mu právem náleží*.¹²⁰ Římskému právu pak byla vlastní zásada *neminem laedere* – nikomu neškodit, která přetrvala až dodnes. Řecký filozof Aristoteles rozdělil spravedlnost do dvou dimenzí. Na komutativní spravedlnost, jejíž význam je v udržování rovnovážného stavu a v případě, že byl narušen, tak v jeho obnovení. Druhou dimenzí je pak distributivní spravedlnost, která spočívá v rozdělování určitých hodnot podle stejného měřítka. Z moderních definic spravedlnosti pak např. Hart definoval spravedlnost tak, že stejné případy by se měly posuzovat stejně, rozdílné případy rozdílně.¹²¹

Holländer dělí spravedlnost na formální a materiální. Z formální spravedlnosti vyplývá princip obecnosti právní úpravy a princip rovnosti před zákonem. Z těchto principů pak vyplývá zákaz diskriminace a zákaz libovůle. Této libovůli zabraňují např. zásada nestranného a nezávislého soudu, zásada zákonného soudu a soudce, vázanost soudce zákonem a mezinárodní smlouvou, zásada ústnosti, veřejnosti a další.¹²² Materiální spravedlnost je naopak ovlivněna společenskými hodnotami, na kterých společnost stojí.¹²³

Za zmínku stojí jistě také postoj Sokola, který spočívá v následujícím. Úkolem práva je samozřejmě kromě rozhodování sporů také snaha působit preventivně, tedy snaha předcházet sporům. Takové může právo být tehdy, jestliže rozhodnutí soudu odpovídá obecné představě spravedlnosti, pokud rozhodnutí soudu vykazují jistou pravidelnost a jestliže se drží jasných a srozumitelných zákonů. Takovýmto právem se pak lidé budou snažit řídit a budou se tak

¹¹⁹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 253 - 254.

¹²⁰ Tamtéž

¹²¹ Tamtéž

¹²² Více na WINTR, Jan. *Říše principů. Obecné a odvětvové principy současného českého práva*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2006, s. 235 – 236.

¹²³ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 333 – 334.

snažit vyvarovat sporům. V opačném případě, kdyby soud rozhodoval ve stejných nebo podobných případech rozdílně, pokud by nebyla dodržována zásada právní jistoty a soud by se nedržel zákonů, pak by samozřejmě lidé začali pochybovat o tom, zdali by takovéto právo bylo spravedlivé.¹²⁴ Nepochybným předpokladem k vydání spravedlivého rozhodnutí nebo rozhodnutí, které se spravedlnosti co nejvíce blíží, je nestrannost soudce.¹²⁵ Ten by měl rozhodovat bez ohledu na své osobní názory či náklonnost k jedné ze stran sporu. Měl by rozhodovat objektivně. Pojem objektivita velmi přesně vystihl Platon, který jej charakterizoval požadavkem zkoumat každou věc kata to auto – dle povahy té věci samé, nikoliv tedy dle vlastních osobních pocitů či zájmů.¹²⁶

7.2 Zásada materiální a formální pravdy

Zásadu materiální pravdy lze vyjádřit tak, že povinností soudu je zjistit skutečný stav věci, kdežto na základě zásady formální pravdy soud rozhodne dle stavu poznatků, který je zjištěn za dodržení určitých procesních forem a to i za cenu toho, že by takovýto stav neodpovídal skutečnému stavu.¹²⁷ Zásada materiální pravdy je vyjádřena v § 153 o. s. ř. a to tak, že soud má rozhodovat na základě zjištěného skutečného stavu věci. Zatímco v trestním právu pro uplatnění zásady formální pravdy prostor není, v civilním právu procesním své uplatnění najde. Jedním z takových projevů je právě institut rozsudku pro uznání na základě fikce uznání nároku. Český civilní proces byl vždy ovládán zásadou materiální pravdy, nicméně vzhledem k jeho vývoji v posledních letech se nabízí otázka, zdali již tuto zásadu neopustil a nenahradil ji zásadou formální pravdy.

Domnívám se, že stále platí jako hlavní zásada materiální pravdy, která je v důsledku současných potřeb civilního procesu významně doplňována zásadou formální pravdy.¹²⁸ Dle mého by však již nemělo docházet k posilování formální pravdy a zakotvování více institutů této zásady a to především z důvodu, že by soudnictví jako takové opouštělo svůj hlavní

¹²⁴ ESLP jasně stanovil, že princip právní jistoty je jeden ze základních aspektů právního státu. Viz rozsudek *Brumarescu v. Rumunsko* ze dne 28. 10. 1999, stížnost č. 28342/95.

¹²⁵ Srovnej rozsudek ESLP ze dne 26. října 1984, ve věci *De Cubber v. Belgie*, stížnost č. 9186/80

¹²⁶ SOKOL, Jan. *Jazyk, právo a dobro*. In PŘÍBÁNĚ, Jiří, HOLLÄNDER, Pavel a kol. *Právo a dobro v ústavní demokracii. Polemické a kritické úvahy*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011, s. 82 – 86.

¹²⁷ WINTR, Jan. *Říše principů. Obecné a odvětvové principy současného českého práva*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2006, s. 240 – 241.

¹²⁸ Podobně WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 81 - 82.

mysl a tedy přestalo by rozhodovat na základě spravedlnosti. Ze soudců by se staly pouze nástroje právní úpravy a nemohli by vůbec rozhodovat na základě volné úvahy. Zásada volného hodnocení důkazů¹²⁹ by tedy zcela ztratila své uplatnění a soudce by tak rozhodoval pouze na základě forem stanovených zákonem.

7.3 Právo přirozené a pozitivní

Vzhledem k tomu, že většina zásad a principů není přímo ukotvena v žádném právním předpise, tak považuji za důležité se podívat na to, jakého postavení se dostává takovým nepsaným právním pravidlům. Je důležité tedy nastínit rozdíl mezi právem přirozeným a právem pozitivním. Přirozenoprávní přístup dualisticky rozlišuje právo na právo platné a právo přirozené, které je dáno člověku nezávisle. Základem tohoto přístupu je legitimita, tzn., jestli je právo ospravedlnitelné. Pozitivní přístup je monistický a rozlišuje pouze právo platné. Zde naopak hraje klíčovou roli pojem legalita, tzn., jestli je určité chování v souladu s právem nebo není. Novodobý přístup k právu je pak sociologický, který zkoumá právo jako společenský jev. Tento přístup ovládá pojem efektivita neboli funkčnost práva. Otázkou tedy dle tohoto přístupu je, zda dle reálných společenských vztahů odpovídá právní úprava potřebám a dynamice společnosti.¹³⁰ Z tohoto pohledu je zajímavá tzv. Radbruchova formule, která našla své uplatnění především v trestním právu v poválečné době v Německu.

Domnívám se však, že její myšlenka najde využití v současné době i v civilním právu procesním. Tato formule zní: *„Konflikt mezi spravedlností a právní jistotou patrně lze řešit jen tak, že pozitivní právo, zajištěné předpisy a mocí, má přednost i tehdy, pokud je obsahově nespravedlivé a neúčelné, vyjma toho, jestliže rozpor mezi pozitivním zákonem a spravedlností dosáhne tak nesnesitelné míry, že zákon musí jako nenáležité právo spravedlnosti ustoupit.“*¹³¹

V souvislosti s vydáváním rozsudku na základě pouhé fikce uznání nároku se pak vznáší otázka, zda-li takovéto rozhodování nemůže být v rozporu s přirozeným právem. Vždyť takovéto rozhodování v žádném případě nemůže vyloučit situaci, kdy by soud rozhodl nespravedlivě a tedy v rozporu se zásadou materiální pravdy a vůbec v rozporu s celým

¹²⁹ Viz kapitola 6.3

¹³⁰ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 206 – 209.

¹³¹ HOLLÄNDER, Pavel. *Nástin filozofie práva: úvaha strukturální*. 1. vydání. Praha: Všehrd, 2000, s. 63.

účelem soudního rozhodování. Z výše popsané Radbruchovy formule však vyplývá, že k rozporu s přirozeným právem rozhodně nedochází a to z důvodu, že zcela jednoznačně nedochází k porušování spravedlnosti nesnesitelnou mírou. Navíc podmínkou by byla i nespravedlnost a neúčelnost. Neúčelnost nepřipadá zásadně v úvahu a to proto, že v současné době, kdy jsou soudy zavalené novými a novými nápady, tak díky tomuto institutu se daří alespoň v určité míře rozhodovat v souladu se zásadou rychlosti. Otázku spravedlnosti jsem již rozebral v předcházející podkapitole.

7.4 Právo na spravedlivý proces

Jednou z předních zásad práva v demokratických státech je právo na spravedlivý proces. Významu této zásady odpovídá množství právních předpisů, které ji upravují. Listina v čl. 36 odst. 1 stanovuje, že se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu. Ve čl. 38 odst. 1 pak je ukotvena zásada zákonného soudce a v čl. 38 odst. 2 zásada veřejnosti, ústnosti, přímosti a také zásada projednání bez zbytečných průtahů. Projevů práva na spravedlivý proces by se zde samozřejmě našlo více, nicméně pro účely této práce postačí poukázat pouze na tyto. V Ústavě ČR je v čl. 81 a 82 zakotvena zásada nezávislosti a nestrannosti soudů a soudců. V čl. 96 Ústavy ČR je zakotvena zásada rovnosti, veřejnosti a ústnosti soudního jednání.

Jednotlivé projevy zásady práva na spravedlivý proces jsou pak také upraveny např. v občanském soudním řádu, zákonu o soudech a soudcích a dalších právních předpisech. Evropská úmluva obsahuje v čl. 6 právo na spravedlivý proces. V souvislosti s právy a svobodami, které Úmluva zaručuje, je potřeba tyto rozlišit na tři skupiny, a to na: 1) práva absolutní, 2) práva s možností jejich omezení vnitrostátním zákonem a 3) práva omezená již svojí povahou a rozsahem aplikace. Právo na spravedlivý proces nepožívá absolutní ochrany. To lze názorně ukázat např. na jejím dílčím projevu, na právu na přístup k soudu. Takovéto právo lze za dodržení následujících pravidel omezit. Omezení musí být zákonné, musí sledovat cíl stanovený zákonem, nesmí být vůči tomuto cíli nepřiměřené a samotná podstata práva nesmí být nikdy zasažena. To samozřejmě platí i pro nepřiměřené formální zákonem

stanovené podmínky, které musí být splněny, aby bylo vůbec možné podat žalobu nebo opravný prostředek.¹³²

Právo na spravedlivý proces však neznamená, že je jednotlivci zaručeno vydání příznivého rozhodnutí, nýbrž zaručuje to, že je mu zajištěn takový proces, v němž se uplatní všechny zásady práva na spravedlivý proces a to v souladu s ústavními principy.¹³³

Není pochyb o tom, že při aplikaci institutu fikce uznání nároku dochází ke střetu několika základních práv civilního procesu. Mezi sebou kolidují např. princip materiální pravdy, zásada rychlosti řízení, zásada dispoziční a další. Principů a zásad, které jsou mezi sebou částečně v rozporu, je celá řada. Jako příklad přímo ze zákonné úpravy lze uvést § 6 o. s. ř., kde je určen účel řízení. Je zde vymezena zásada rychlosti a účinné právní ochrany, ale zároveň také zásada materiální pravdy. Dle současného vývoje civilního procesního práva se zdá, že zásada rychlosti řízení dostává přednost před zásadou materiální pravdy. Kdyby tomu tak nebylo a nebyla by dodržována zásada rychlosti, tak by to bylo v rozporu např. se zásadou právní jistoty či účinné právní ochrany. Zásada materiální pravdy je pak oslabována např. v důsledku zásady dispoziční a základní soukromoprávní zásady *vigilantibus iura scripta sunt*, kdy soud v podstatě vzhledem k projednávanému soukromoprávnímu sporu rezignuje na vlastní aktivitu a tedy na důraz na náležitě zjištěný skutkový stav.

7.4.1 Princip proporcionality

Podle čeho rozhodnout, že zásah jedné ze zásad do druhé je již nepřípustný? Kdy a za jakých okolností má ta která zásada přednost před zásadou jinou? K tomuto rozlišení slouží tzv. princip proporcionality. Princip proporcionality s oblibou používá Ústavní soud jako součást své argumentace.¹³⁴ Jelikož právo na spravedlivý proces, tudíž i všechny jeho konkrétní projevy, je ústavním právem dle čl. 36 odst. 1 Listiny, tak se samozřejmě princip proporcionality použije. Tento princip stanovuje následující kritéria. Prvním je kritérium vhodnosti, které posuzuje to, zda omezením jednoho z práv lze dosáhnout sledovaného cíle. Druhým pak je kritérium potřebnosti, kdy se porovnává omezující legislativní prostředek s jiným opatřením, kterým by se mohlo dosáhnout stejného cíle bez omezení práv nebo

¹³² HUBÁLKOVÁ, Eva. Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva. Praha: Linde, 2003, s. 76 – 77.

¹³³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. srpna 2007, sp. zn. IV. ÚS 687/06

¹³⁴ Viz nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. října 1994, sp. zn. PL. ÚS 4/94

alespoň omezení v menší intenzitě. Posledním kritériem je kritérium závažnosti. To spočívá ve zvažování empirických, systémových i hodnotových argumentů. Z ustanovení čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod pak vyplývá závěr, že nutnou podmínkou je i využití všech možností minimalizace zásahů do jednoho z práv.¹³⁵

Dle mého dnešní úprava vydání rozsudku pro uznání na základě fikce uznání nároku veskrze odpovídá těmto kritériím. Pouze u poslední podmínky, tzn. u podmínky využití všech možností minimalizace zásahů do jednoho z práv mám za to, že splněna není. Oproti současné úpravě vidím poměrně velký prostor pro minimalizaci těchto zásahů. Těmto úvahám se věnuji v samostatné kapitole.

7.5 Zásada rovnosti

Tuto zásadu lze chápat jako rovné postavení účastníků řízení před zákonem a soudem. Význam této zásady je zvýrazněn, že je výslovně uvedena v Ústavě ČR v čl. 96, který říká, že všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva.¹³⁶ Projev této zásady dále můžeme najít v zákonu o soudech a soudcích v § 4, dle kterého jsou si všichni před soudem rovni. Souhlasím s názorem Stavínohové, dle které je dnes zásada rovnosti považována za samozřejmost s tím, že obsah a rozsah procesních práv a povinností nemůže být rozlišný dle toho, jestliže je účastník žalobcem nebo žalovaným.¹³⁷

Zajímavá je myšlenka Jheringa, který se podivuje nad tím, že ve všech směrech společnost směřuje k nerovnosti, nicméně právo se snaží směřovat k rovnosti lidí. Proč tomu tak je? Dle Jheringa hlavně proto, aby se tato společenská nerovnost alespoň zmírnila a tedy aby silnější nemohli všechno.¹³⁸ Ústavní soud ČR princip rovnosti účastníků vykládá tak, že by tito měli stát před soudem v rovném postavení, aniž by byla kterákoli ze stran jakkoli procesně zvýhodněna.¹³⁹ V souvislosti se zásadou rovnosti účastníků nutno podotknout, že Ústavní soud ČR¹⁴⁰ ani ESLP¹⁴¹ nepovažují zásadu rovnosti účastníků řízení za absolutní.

¹³⁵ HOLLÄNDER, Pavel. Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu. Praha: Linde, 2003, s. 21 – 23.

¹³⁶ Srovnej s nálezem Ústavního soudu ze dne 24. června 2002, sp. zn. IV. ÚS 140/02

¹³⁷ STAVINOHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita; Doplněk, 2003, s. 176 - 177.

¹³⁸ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 253 - 254.

¹³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. III.ÚS 202/03

¹⁴⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. listopadu 2003, sp. zn. III. ÚS 202/03

¹⁴¹ Rozsudek ESLP ze dne 18. května 2010, ve věci Kenedy vs. Spojené království, stížnost č. 26839/05

Na závěr je potřeba ještě připomenout nejnovější nálezy Ústavního soudu ČR, který se zabýval dodržením zásady rovnosti v případě rozsudku pro zmeškání.¹⁴² V uvedeném nálezu Ústavní soud ČR použil tzv. test rovného zacházení.¹⁴³ S ohledem na rozsudek pro uznání na základě fikce uznání nároku však považují za podstatnější poznatky jiné.

Dle nálezu: „Znevýhodnění žalovaného je v první řadě moderováno formálními podmínkami pro vydání rozsudku pro zmeškání, uvedenými v § 153b o. s. ř., z nichž nejvýznamnější z hlediska rovnosti účastníků řízení jsou dvě: přezkum žalobcem uplatněných nároků soudem a možnost dodatečné omluvy.“ Za podstatné považují také: „Nad rámec formálních podmínek zakotvených v § 153b o. s. ř. ... rozsudek pro zmeškání přichází v úvahu toliko v jednodušších věcech; ve složitějších věcech je nutné provést přípravu jednání ve smyslu § 114c o. s. ř., u níž občanský soudní řád počítá nejen se sankcí pro případ nedostavení se žalovaného (viz § 114c odst. 6 o. s. ř.), ale i pro případ nedostavení se žalobce (viz § 114c odst. 7 o. s. ř.). Rovněž tato skutečnost tedy moderuje nerovnost mezi žalobcem a žalovaným při aplikaci rozsudku pro zmeškání.“ Dále: „Obecné soudy tedy mají při používání rozsudku pro zmeškání určitou diskreci, jejímž cílem je mj. právě zabránit porušení zásady rovnosti účastníků řízení (resp. zachovat rovnost jejich zbraní).“ A nakonec „Obecný soud tak rozsudek pro zmeškání nesmí vydat, pokud se na jednání nedostavil jinak procesně aktivní žalovaný... Jen tak je učiněno zásadě rovnosti účastníků řízení zadost.“¹⁴⁴

Uvedený nálezy považuje úpravu rozsudku pro zmeškání za ústavně konformní. Bylo by ovšem zajímavé sledovat, jak by se Ústavní soud ČR postavil k namítání nerovnosti účastníků v případě rozsudku pro uznání vydaným na základě fikce uznání nároku. A to z toho důvodu, že úprava tohoto institutu neobsahuje výše uvedenou moderaci formálních podmínek jeho vydání v podobě přezkumu žalobcem uplatněných nároků a v možnosti dodatečné omluvy. Dále zde není moderace nerovnosti v té podobě, že vydání se týká pouze jednoduchých případů. Skutečnost, že lze postihnout za nedostavení žalovaného v podobě zastavení řízení nepovažují za dostatečnou. A nakonec chybí úpravě rozsudku pro uznání z hlediska fikce možnost diskrece soudů a tak lze institut fikce uznání nároku využít i v případě jinak procesně aktivního žalovaného.

¹⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. Pl.ÚS 49/10

¹⁴³ Srovnej v uvedeném nálezu

¹⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. Pl.ÚS 49/10

8. SLOVENSKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

K poskytnutí širšího pohledu na problematiku fikce uznání nároku je potřeba se podívat i na úpravu zahraniční, která tento institut upravuje a má s ním zkušenosti. Poznatky z komparace s takovou úpravou pak lze využít při návrzích *de lege ferenda*. Komparovaný institut však nelze zkoumat pouze izolovaně, ale je nutné jej zkoumat komplexně z pohledu celé právní úpravy. Ze zahraničních úprav jsem zvolil úpravu Slovenskou a to především z důvodu naší společné historie. Je také zajímavé sledovat, kterým směrem se Slovenská právní úprava vydala, v čem se shoduje s naší právní úpravou a v čem se naopak odlišuje.

8.1 Prameny civilního procesu

Podobně jako česká právní úprava civilního procesu, tak i slovenská nachází svůj základ v ústavním pořádku. Z pohledu práva na spravedlivý proces je např. v čl. 47 odst. 3 Ústavy SR vyjádřena rovnost účastníků. V čl. 48 odst. 2 Ústavy SR je pak vyjádřena zásada rychlosti, veřejnosti a kontradiktornosti. Zvláštností je, že slovenská úprava obsahuje právo na soudní a jinou právní ochranu přímo v Ústavě SR, zatímco česká úprava v Listině základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR. Obsahově jsou však obě úpravy naprosto totožné.

Totožný je i zákon, který upravuje civilní proces Slovenské republiky. Tímto zákonem je, stejně jako u nás zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok (dále jen o. s. p.). Podobně jako u nás v případě o. s. ř., i v úpravě o. s. p. došlo k mnoha novelizacím. Z pohledu účelu této práce je významný zákon č. 232/1995 Zb., který zavedl úpravu rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání. Dále pak novela, která proběhla zákonem č. 353/2003 Zb. Tato přinesla slovenskému civilnímu procesu nový institut tzv. kvalifikované výzvy.¹⁴⁵

8.2 Příprava jednání

Slovenská úprava přípravy jednání je oproti úpravě české poněkud skromnější. Je upravena v jediném paragrafu a v některých ohledech se od české úpravy značně liší.¹⁴⁶

¹⁴⁵ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 130 - 131.

¹⁴⁶ Srovnej § 114 a násl. o. s. ř. s § 114 o. s. p.

Neupravuje např. vůbec institut přípravného jednání. Účelem přípravy jednání je stejně jako v naší úpravě ten, aby bylo vše náležitě připraveno a tím tak umožněno, aby bylo zpravidla možné rozhodnout při jediném jednání. § 114 odst. 3 o. s. p. pak umožňuje soudu uložit usnesením žalovanému, aby se k věci písemně vyjádřil. Jedná se v mnoha ohledech o stejnou úpravu, kterou obsahuje česká úprava kvalifikované výzvy. Podstatné odlišnosti jsou však tři.

Dle § 114 odst. 4 o. s. p. lze stejně jako v naší úpravě doručovat kvalifikovanou výzvu pouze do vlastních rukou a náhradní doručení je vyloučené. Výjimkou z tohoto vyloučení je doručování právnické osobě nebo fyzické osobě, která je podnikatelem, a spor se týká její podnikatelské činnosti.¹⁴⁷ Dle mého je s podivem, že se toto ustanovení vykládá tak, že zatímco pro doručování právnickým osobám je podstatná její právní forma, tak pro doručování fyzickým osobám – podnikatelům se kumulativně musí ještě jednat o její podnikatelskou činnost.¹⁴⁸ Správně na toto poukazuje Hamuláková, která upozorňuje na možnost náhradního doručení i právnické osobě, která není podnikatelem. Jestliže bylo účelem tohoto ustanovení zvýšit procesní odpovědnost podnikatelských subjektů, tak se toto nejvíce spravedlivé.¹⁴⁹

Druhou odlišností pak je, že soud nemusí v případě, že se žalovaný na kvalifikovanou výzvu nereaguje, vydat rozsudek pro zmeškání.¹⁵⁰ To souvisí s tím, že se nevydává rozsudek pro uznání, ale právě rozsudek pro zmeškání. Takto zvolená úprava je dle mého vhodnější a umožňuje soudu zmírňovat tvrdosti právní úpravy – viz nespravedlivé náhradní doručení nepodnikatelské právnické osobě. Stejně jako u právní úpravy českého rozsudku pro zmeškání, i slovenská úprava tohoto institutu umožňuje žalovanému podat dle § 114 odst. 6 o. s. p. návrh na zrušení rozsudku pro zmeškání. Odlišností je, že žalovaný musí podat společně s návrhem na zrušení i návrh na prominutí zmeškání lhůty a vlastní vyjádření, což může být z teoretického hlediska problematické.¹⁵¹

Ustanovení § 114b odst. 2 o. s. ř. stanovuje minimální lhůtu pro vyjádření 30 dnů. Slovenský zákonodárce tak nečiní a žádnou lhůtu nedává. Toto je sice v souladu se snahou

¹⁴⁷ Srovnej s § 114b, 114c a 153b o. s. ř.

¹⁴⁸ ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky súdny poriadok. Komentár*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 307.

¹⁴⁹ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 133.

¹⁵⁰ Srovnej ŠOLTÝS, Ludovít. Divergencie v občianskom práve v ČR a v SR II. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 8, s. 27 – 33.

¹⁵¹ Viz HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 135 - 136.

k zrychlení řízení, dle mého je však poskytnutí určité lhůty vhodné. Byť by měla být minimální a kratší než 30 dnů, tak i takováto lhůta by dle mého přispěla k větší právní jistotě účastníků řízení a to i s ohledem na možné vydání rozsudku pro zmeškání, resp. v naší úpravě rozsudku pro uznání.

8.3 Odvolání

Stejně jako u nás, i ve slovenské právní úpravě odvolání proti rozsudku pro uznání nebo proti rozsudku pro zmeškání je omezeno. Odvolacím důvodem může být dle § 202 odst. 1 o. s. p. důvod, že nebyly splněny podmínky pro vydání těchto rozsudků nebo z důvodu, že rozsudek vychází z nesprávného právního posouzení věci.

Posledně uvedený odvolací důvod je zajímavý i z pohledu české právní úpravy. Z povahy věci tento odvolací důvod nenajde své uplatnění v případě rozsudku pro uznání, kdy se má fiktivně za to, že žalovaný nárok žalobce uznává a kdy tento rozsudek se vydává bez dalšího. Chybí zde úvaha soudu a tak se zkoumají pouze předpoklady pro vydání tohoto rozsudku, zda nejsou splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby (§ 114c o. s. ř.). Posuzování věci po právní stránce absentuje. Oproti tomu u rozsudku pro zmeškání je tento odvolací důvod dle mého opodstatněný. Soudce má zde prostor pro úvahu, zda rozsudek pro zmeškání vydá, či nikoli. Dle § 153b o. s. ř. se pokládají tvrzení žalobce obsažená v žalobě za nesporná, jestliže jsou splněny zákonem stanovené předpoklady. Na soudu pak je, zda na tomto základě vydá rozsudek pro zmeškání a takto prakticky posuzuje danou věc i po stránce právní. Jestliže nebude přesvědčen, že tvrzení obsažená v žalobě neopodstatňují nárok v ní uplatněný, tak takovýto rozsudek nevydá. Takovéto posouzení by pak mělo být možno přezkoumat v odvolacím řízení.

Dle mého by se tento odvolací důvod dal subsumovat pod § 205b o. s. ř., který jako odvolací důvod uvádí, že jim jsou skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání. Judikatura je ovšem opačného názoru a tento odvolací důvod neuznává.¹⁵²

¹⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 2011, sp. zn. 25 Cdo 4047/2009.

9. DE LEGE FERENDA

Právo obecně se neustále vyvíjí, mění a hledá cesty, jak by co nejlépe vyhovovalo a odpovídalo společenské situaci, za které se uplatňuje. Civilní právo procesní tomu není výjimkou. V současné době se tak děje především ve snaze civilní řízení zrychlit a zefektivnit. Tomu odpovídá i doporučení Výboru ministrů.¹⁵³ Úprava de lege lata poskytuje prostor pro změny, které by napravily mnou vytýkané nedostatky a přitom by prakticky nezasáhly do koncepce o. s. ř. Vzhledem k tomu, že v nejbližších letech bude zřejmě přijat nový zákon, který bude upravovat civilní řízení, tak se domnívám, že nejvhodnější bude rozsudek pro uznání a instituty s ním spojeny pozměnit až přímo v nové úpravě.

9.1 Kvalifikovaná výzva

Největší nedostatek úpravy de lege lata shledávám v podmínce pro vydání kvalifikované výzvy „*Vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu*“ (§ 114b o. s. ř.). Dle judikatury takto nelze vydat usnesení o výzvě za situace, kdy nárok jednoznačně vyplývá ze žaloby (k tomu viz výše). Dle mého by bylo vhodnější pozměnit znění tohoto ustanovení následovně. Výše uvedená věta by byla nahrazena: „*Vyplývá-li ze žaloby nebo z okolností případu, že nárok žalobce ve věci je dán, jakož i tehdy...*“. Takto by mohlo dojít ke zrychlení řízení ve věcech, které jsou jednoznačné.

Dále bych nahradil vydání rozsudku pro uznání z hlediska fikce uznání nároku rozsudkem pro zmeškání. Z komparace se slovenskou právní úpravou civilního procesu mám za to, že úprava takto zvolená je vhodnější a brání vydávání věcně nesprávných rozhodnutí. Naopak bych nenásledoval slovenskou úpravu ohledně možnosti náhradního doručení. Dle mého není v tomto případě dodržena zásada rovnosti účastníků.¹⁵⁴ V úvahu přichází i zkrácení lhůty pro podání písemného vyjádření, kdy 30 dnů dlouhá lhůta se zdá být příliš dlouhá.

Úprava rozsudku pro zmeškání dle § 153 o. s. ř. umožňuje náhradní doručování, což v rámci kvalifikované výzvy s výjimkou výše uvedenou možné není. Vzhledem k tomu, že

¹⁵³ *Doporučení Výboru ministrů č. R (84) 5 o principech civilního procesu navržených ke zlepšení fungování justice* [online]. wcd.coe.int, [cit. 9. března 2013]. Dostupné na <<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=603496&SecMode=1&DocId=682030&Usage=2>>.

¹⁵⁴ Srovnej HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 133.

kvalifikovaná výzva je součástí přípravy jednání, které se vyznačuje neformálností, tak bych zde možnost náhradního doručování nerozšiřoval. Se změnou rozsudku pro uznání na rozsudek pro zmeškání by samozřejmě bylo žalovanému umožněno podávat návrh na jeho zrušení, čímž by se zamezilo některým možným nespravedlnostem.

9.2 Přípravné jednání

Podobně jako u kvalifikované výzvy, tak i u přípravného jednání bych zvolil jako sankci nedostavení se žalovaného rozsudek pro zmeškání na místo rozsudku pro uznání. Takto by bylo na první pohled snížit lhůtu k předvolání z 20 dnů. V případě, že by stíhaly žalovaného, který by se nedostavil na přípravné jednání, stejné následky jako v případě nedostavení se na první jednání ve věci samé, tak se zdá, že zde není důvod mu poskytovat lhůtu delší. Jelikož se však přípravné jednání svolává především tehdy, když jsou ve věci spornosti a nejasnosti, tak si předvolání zaslouhuje delší lhůtu. Takto se mohou účastníci lépe na jednání připravit a soud pak má věc připravenou tak, aby mohl rozhodnout při jediném jednání (§ 114c o. s. ř.). Naopak jestliže soud nařídí přímo jednání dle § 115 o. s. ř., tak se zpravidla jedná o věc jasnou a účastníci tak nepotřebují dlouhou přípravu k jednání.

V současné době úprava civilního procesu směřuje k zvýraznění procesní odpovědnosti účastníků řízení, tudíž se stavím kladně i k možnosti závažnějších následků pro samotného žalobce v případě nedostavení se na přípravné jednání. Úprava přípravného jednání by pak doznala v § 114c odst. 7 o. s. ř. následující změny: *„Nedostaví-li se žalobce nebo jiný navrhovatel k přípravnému jednání, ačkoliv byl řádně a včas předvolán nejméně 20 dnů předem, bez důvodné a včasné omluvy, a navrhne-li to žalovaný, který se k jednání dostavil, soud žalobu může zamítnout, jestliže se jeví jako bezdůvodná. Nedojde-li k zamítnutí žaloby, soud žalobu odmítne.“*

Takto by byla posílena zásada rovnosti, která se dnes dle úpravy de lege lata nezdá být dodržena. V případě takto zamítnuté žaloby bych žalobci umožnil využít institutu návrhu na zrušení rozsudku z omluvitelného důvodu a tak by nebyla zvýhodněna žádná strana sporu. Stejně jako v případě rozsudku pro zmeškání by soud měl prostor pro úvahu, zda rozhodnout ve věci samé a žalobu zamítnout. V opačném případě by byl nucen žalobu odmítnout a žalobci by zůstala možnost podat žalobu opětovně. Stejně změny by doznala úprava institutu prvního jednání ve věci a to vložím ustanovení § 153c o. s. ř., které by znělo následovně: *„Nedostaví-li se žalobce nebo jiný navrhovatel, ačkoliv byl řádně a včas předvolán alespoň*

deset dnů předem, bez důvodné a včasné omluvy první jednání, které se ve věci konalo, a navrhne-li to žalovaný, který se k jednání dostavil, soud žalobu může zamítnout, jestliže se jeví bezdůvodná. Nedojde-li k zamítnutí žaloby, soud žalobu odmítne“ I zde bych umožnil žalobci podat návrh na zrušení rozsudku z omluvitelného důvodu.

9.3 Odvolání

V případě odvolání bych rozšířil odvolací důvody o důvod týkající se nesprávného právního posouzení věci. Společně se zavedením rozsudku pro zmeškání a s ním spojeného institutu návrhu na zrušení takového rozsudku by byla účastníkům poskytnuta velmi široká možnost změnit nespravedlivé rozhodnutí soudu. Takto by bylo prakticky zamezeno možnosti vydat pravomocné nespravedlivé rozhodnutí.

10. ZÁVĚR

Ve své práci jsem se zabýval rozsudkem pro uznání z hlediska fikce uznání nároku žalovaným, tedy institutem veskrze formálním. Formalistický směr civilního práva procesního je směr, kterým se současná právní úprava ubírá. Ostatně právo by mělo odpovídat potřebám společnosti a vzhledem k současné zahlcenosti soudů lze považovat daný směr za nezbytně nutný.

V průběhu celé práce jsem se zabýval danou problematikou z mnoha úhlů pohledu, kdy úpravu *de lege lata* jsem kriticky zhodnotil a dále jsem také navrhl některé úvahy *de lege ferenda*. Úpravu *de lege lata* jsem postupně zkoumal s ohledem na dodržování základních zásad civilního procesu, které blízko souvisejí s institutem rozsudku pro uznání. Tedy se zásadou dispoziční a oficiality, jednotnosti řízení a koncentrace řízení, formální a materiální pravdou a vůbec obecně s právem na spravedlivý proces a s jeho konkrétními projevy, kdy za jeho nejpodstatnější projev považuji zásadu rovnosti.

Po zhodnocení poznatků uvedených v této práci mám za to, že tyto zásady jsou veskrze dodrženy. Považuji však za porušenou zásadu dispozičnosti, kdy se fiktivně považuje za uznaný dokonce celý nárok žalobce, nikoliv pouze skutečnosti uvedené žalobcem. Rozhodování na základě fikce však považuji za možné a to vzhledem k tomu, že v civilním právu je možné rozhodovat, na rozdíl od práva trestního, na základě pravděpodobnosti. I z dalších hledisek považuji vydání tohoto rozhodnutí za možné, bohužel však nacházím určité rozpory se zásadou spravedlivého procesu. Domnívám se, že není dodržena zásada rovnosti, tudíž je zásada spravedlivého procesu, jakožto širší projev zásady rovnosti, porušena. Porušení rovnosti shledávám v rozdílných následcích na nedostavení se žalovaného a žalobce na přípravné jednání. Na začátku této práce jsem si položil otázku, zda úprava civilního procesu *de lege lata* je stále úpravou, která je ovládaná zásadou materiální pravdy, nebo jestliže ji již opustila a naopak je dnes vůdčí jeho zásadou zásada formální pravdy. Dle mého stále platí jako hlavní zásada materiální pravdy, která je však v důsledku současných potřeb civilního procesu významně doplňována zásadou formální pravdy. Nedá se tedy mluvit o tom, že úprava *de lege lata* je ovládaná zásadou formální pravdy, jakožto zásadou hlavní.

Zabýval jsem se také úpravou odvolání proti rozsudku pro uznání. Také v této úpravě nacházím některé nedostatky, a proto bych navrhoval rozšíření odvolacích důvodů o důvod nesprávného právního posouzení.

Tyto všechny nedostatky jsou patrné na základě komparace s úpravou obdobných institutů v rámci právního systému Slovenské republiky. Její úpravu přípravy jednání a také odvolání proti rozsudku pro zmeškání považuji za kvalitnější, tedy i za úpravu, kde lze hledat vzory pro změny de lege ferenda. Předně považuji slovenskou úpravu rozsudku pro zmeškání v případě nezodpovězení na kvalifikovanou výzvu za vhodnější, než je naše úprava rozsudku pro uznání na základě fikce. Mám za to, že slovenská úprava je na rozdíl od české v souladu s teorií civilního procesu, potažmo s principy a zásadami, které jej a celý právní řád ovládají. Daná úprava poskytuje účastníkům civilního řízení větší právní jistotu a ochranu před věcně nesprávnými rozhodnutími soudu.

Slovenská právní úprava postrádá úpravu přípravného jednání, tudíž je otázka, zda je tato úprava potřebná i v českém civilním právu. Dle mého je vhodná, byť v poněkud jiné podobě. Stejně jako v případě kvalifikované výzvy, tak i zde bych nahradil vydávání rozsudku pro uznání rozsudkem pro zmeškání. V porovnání se slovenskou úpravou je dále možné se zamyslet nad možností zkrácení lhůt k odpovědi na kvalifikovanou výzvu, resp. k přípravě na přípravné jednání. Této myšlence jsem pozitivně nakloněn, nicméně na rozdíl od slovenské úpravy, která neupravuje žádnou minimální lhůtu, bych v naší právní úpravě ponechal určité lhůty, byť by měly být kratší než je tomu tak dnes. V opačném případě by dle mého byla narušena zásada právní jistoty.

Naopak neinspiroval bych se rozšiřováním možnosti náhradního doručování v případě právnických osob nebo osob fyzických, které jsou podnikateli. I naše právní úprava směřuje k posilování procesní odpovědnosti účastníků řízení, ostatně také zavedl možnost náhradního doručování v případě doručování prostřednictvím datové sítě do datové schránky. V případě slovenské úpravy se však domnívám, že dochází k porušení zásady rovnosti účastníků, tudíž bych zavedení této úpravy do české úpravy civilního procesu nedoporučoval.

Úprava kvalifikované výzvy a přípravného jednání se potýká nejenom s problémy teoretickými, nýbrž také praktickými. Ty souvisejí především s povinností doručovat do vlastních rukou, kdy náhradní doručování je zásadně vyloučeno s výjimkou výše uvedenou. Toto se v mnoha případech nedaří a tak nedochází k naplňování účelu zavedených novel, tedy k zrychlování civilního řízení.

Další praktické problémy vydávání rozsudku pro uznání z hlediska fikce uznání nároku souvisí s výkladem a judikaturou daných ustanovení. Především v případě kvalifikované výzvy se domnívám, že výklad Nejvyššího soudu ČR je chybný a má prakticky za následek zvýhodnění těch žalovaných, kteří nemají v řízení reálnou šanci zvítězit, oproti těm, kteří ji

mají. U žalovaných, kteří jsou prakticky bez šance, se jedná o jednoduché věci a zde nenajde kvalifikovaná výzva své uplatnění, a to i přesto, že by z logiky věci měla být v zájmu zrychlení řízení právě v takovýchto případech vydávána. Naopak ji lze vydat ve věci, která je sporná, a u které tak zdaleka není zřejmé, zda nárok žalobce je, či není dán.

Z hlediska judikatury by bylo s ohledem na nejnovější náleží Ústavního soudu ČR¹⁵⁵ velmi zajímavé, jestliže by byl na místo posuzování rovnosti v případě rozsudku pro zmeškání, posuzován rozsudek pro uznání vydaný na základě fiktivního uznání a to s ohledem na argumentaci v tomto náleží. Z pohledu judikatury ESLP lze považovat úpravu přípravného jednání i kvalifikované výzvy za neodporující Evropské úmluvě.

K celé práci jsem přistupoval především z teoretických hledisek, protože se domnívám, že jednak zde již je mnoho prací se zaměřením na historický vývoj daného institutu, popř. na komparaci se zahraničními úpravami. Domnívám se také, že vzhledem ke spornosti tohoto institutu a vůbec vzhledem i k názorovým rozporům, které panují mezi civilisty, tak dané pojetí, které jsem zvolil, bylo nejvhodnější. Ve své práci jsem zodpověděl všechny otázky, které jsem si položil v jejím úvodu, které jsem následně zhodnotil a došel k závěrům, které, alespoň doufám, byť i malým dílem přispěly dané problematice.

¹⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. Pl.ÚS 49/10

11. POUŽITÁ LITERATURA

11.1 Monografie, sborníky a komentáře

- DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009. 1579 s.
- KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy. Úvod do právní srovnávací vědy*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1996. 248 s.
- KÜHN, Zdeněk. *Aplikace práva ve složitých případech: k úloze právních principů v judikatuře*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002. 420 s.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 310 s.
- GERLOCH, Aleš (ed). *Teoretické problémy práva na prahu 21. století*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002. 236 s.
- HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 191 s.
- HOLLÄNDER, Pavel. *Nástin filozofie práva: úvaha strukturální*. 1. vydání. Praha: Všehrad, 2000. 125 s.
- HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 421.
- HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003. 103 s.
- HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva*. Praha: Linde, 2003. 743 s.
- HURDÍK, Jan. *Zásady soukromého práva*. 1. vydání. Brno: MU, 1998. 168 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. 904 s.
- JIRSA, Jaromír. *Novinky v civilním řízení soudním*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005. 133 s.
- KINDL, Milan a kol. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 415 s.

- PANTŮČEK, Ferdinand. *Něco o následcích procesuální neposlušnosti*. 1. vydání. Tábor: Nakladatel Václav Kraus, 1898, s. 6 – 8.
- PŘÍDALOVÁ, Eva, TOZZI, Kamila. *Legal english. Part I*. Praha: Leges, 2008. 208 s.
- PŘÍBÁŇ, Jiří, HOLLÄNDER, Pavel a kol. *Právo a dobro v ústavní demokracii. Polemické a kritické úvahy*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011. 270 s.
- SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1398 s.
- STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita; Doplněk, 2003. 660 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Doručování v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 143 s.
- ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občiansky súdny poriadok. Komentár*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 936 s.
- WINTR, Jan. *Říše principů. Obecné a odvětvové principy současného českého práva*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2006. 278 s.
- WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011. 711 s.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 565 s.

11.2 Odborné články

- BARTONÍČKOVÁ, Klára, KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Koncentrace civilního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*, 2009, č. 17, s. 611 - 615.
- JANUŠ, Jan. Nový občanský soudní řád bude účinný do pěti let. *Právní rádce*, 2013, č. 6, s. 68.
- JIRSA, Jaromír. Souhrnná novela občanského soudního řádu – příležitost ke změně. *Právní rozhledy*, 2009, č. 6, s. 198 – 202.
- HORÁK, Pavel, Hromada, Miroslav. Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném. *Právní rozhledy*, 2003, č. 10, s. 487.

- KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*, 2010, č. 12, s. 441 - 446.
- MACUR, Jan. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28 - 36.
- SEDLÁČKOVÁ, Ivana. K článku prof. JUDr. J. Macura: „Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř.“. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 6 – 7, s. 74 - 76.
- STAVĚLÍK, Petr. Paradoxní důsledky současného pojetí aplikace § 114b OSŘ. *Právní rozhledy*, 2005, č. 8, s. 290 - 293.
- ŠMÍD, Ondřej. Institut přípravného jednání. *Právní fórum*. 2011, č. 1, s. 14.
- ŠOLTÝS, Ľudovít. Divergencie v občianskom práve v ČR a v SR II. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 8, s. 27 – 33.
- ŠTANDERA, Jan. Mediace – možná cesta z labyrintu soudního řízení? *Právní rozhledy*, 2011, č. 22, s. 803 - 810.
- VALENTA, Jaroslav. Dva roky přípravného jednání v praxi. *Právní rozhledy*, 2012, č. 1, s. 18 - 21.
- WINTEROVÁ, Alena. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2009, č. 6, s. 226 - 231.

11.3 Právní předpisy a jiné

- Zákon č. 113/1895, o soudním řízení v občanských rozepřích právních
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Zk., občiansky súdny poriadok, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních
- Ústavní zákon č. 460/1992, Ústava SR, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 2/1993, Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv

11.4 Internetové zdroje a jiné

- *Právní institut* [online]. iuridictum.pecina.cz, 14. října 2006 [cit. 17. listopadu 2013]. Dostupné na <http://iuridictum.pecina.cz/w/Pr%C3%A1vn%C3%AD_institut>.
- *Doporučení Výboru ministrů č. R (84) 5 o principech civilního procesu navržených ke zlepšení fungování justice* [online]. wcd.coe.int, [cit. 9. března 2013]. Dostupné na <<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=603496&SecMode=1&DocId=682030&Usage=2>>.
- *Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 30/2000 Sb.* [online]. Beck-online.cz, 16. června 1999 [cit. 14. března 2013]. Dostupné na <<http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=oz5f6mrqgayf6mzql5shuljq&groupIndex=0&rowIndex=0&conversationId=345142.html>>.
- *Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 7/2009 Sb.* [online]. Beck-online.cz, 25. února 2008 [cit. 15. března 2013]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=oz5f6mrqga4v6n27mr5c2ma&groupIndex=0&rowIndex=0&conversationId=421001>>.
- *Vigilantibus iura* [online]. iuridictum.pecina.cz, 16. února 2010 [cit. 15. března 2014]. Dostupné na <http://iuridictum.pecina.cz/w/Vigilantibus_iura>.

11.5 Judikatura

11.5.1 Nejvyšší soud a Krajské soudy ČR

- Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. prosince 1994, sp. zn. 15 Co 437/94
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 1996, sp. zn. 2 Cdon 245/96
- Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. listopadu 1996, sp. zn. 16 Co 431/96
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 1997, sp. zn. 2 Cdon 447/96
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2002, sp. zn. 21 Cdo 370/2002
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. října 2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. srpna 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2005, sp. zn. 32 Odo 382/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2006, sp. zn. 33 Odo 146/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. července 2006, sp. zn. 32 Odo 1093/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. ledna 2008, sp. zn. 21 Cdo 221/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. října 2008, sp. zn. 28 Cdo 1230/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. března 2009, sp. zn. 22 Cdo 4272/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 2011, sp. zn. 25 Cdo 4047/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. listopadu 2012, sp. zn. 31 Cdo 4259/2011

11.5.2 Ústavní soud ČR

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. října 1994, sp. zn. PL. ÚS 4/94
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. června 1997, sp. zn. I. ÚS 63/96
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. června 2002, sp. zn. IV. ÚS 140/02
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. III.ÚS 202/03
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. listopadu 2006, sp. zn. III. ÚS 91/2006
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. srpna 2007, sp. zn. IV. ÚS 687/06
- Nález Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. Pl.ÚS 49/10

11.5.3 Evropský soud pro lidská práva

- Rozsudek ESLP ze dne 26. října 1984, ve věci De Cubber v. Belgie, stížnost č. 9186/80
- Rozsudek ESLP ze dne 28. srpna 1991, ve věci Brandstetter v. Rakousko, stížnost č. 11170/84
- Rozsudek ESLP ze dne 18. února 1997, ve věci Nideröst-Huber proti Švýcarsku, Reports 1997-I, str. 108.
- Rozsudek ESLP ze dne 28. 10. 1999, ve věci Brumarescu v. Rumunsko, stížnost č. 28342/95
- Rozsudek ESLP ze dne 18. května 2010, ve věci Kenedy vs. Spojené království, stížnost č. 26839/05

SHRNUTÍ

Tato diplomová práce pojednává o rozsudku pro uznání z hlediska fikce uznání nároku, který může nastat jako negativní následek nedostavení se žalovaného na přípravné jednání dle § 114c o. s. ř. nebo v případě nezodpovězení na kvalifikovanou výzvu dle § 114b o. s. ř. Hlavním účelem zavedení tohoto institutu do právní úpravy byla snaha zrychlit civilní řízení a to zabráněním žalovanému v možnosti konat různé obstrukce, kterými by mohl stěžovat průběh řízení. Tímto se mělo zamezit zahlcenosti soudů. Zkoumaný institut je institutem formálním a má za následek posun od materiální pravdy k pravdě formální. Dle mého mělo jeho zavedení za následek narušení rovnosti účastníků a zásady dispoziční.

Celá práce se dělí do 11 kapitol a hlavním jejím cílem bylo důkladně analyzovat úpravu de lege lata a to z hlediska dodržování základních zásad civilního procesu. Účelem tohoto bylo zjistit, zda se současná právní úprava drží těchto zásad. V případě, že nikoli, tak bylo cílem navrhnout určité řešení. K získání potřebného nadhledu nad zkoumaným institutem je daná úprava komparovaná s úpravou zahraniční. Zvolena byla úprava Slovenské republiky a to především z důvodu společné minulosti.

Závěrem lze konstatovat, že současná právní úprava není dokonalá a poskytuje poměrně široký prostor pro její změnu k lepšímu. Vzhledem k tomu, že se v nejbližších letech chystá příprava nového zákona, který by upravoval civilní právo procesní, tak bych doporučoval vyčkat a změny promítnout až v této nové úpravě. Dále bych doporučil nechat se inspirovat v některých ohledech právní úpravou Slovenské republiky.

SUMMARY

This dissertation is focused on judgement for acknowledgement from fiction aspect of acknowledgement of claim, which may occur as a negative consequence of defendant failure to appear on preliminary hearing according to article § 114c o. s. ř. or in a case of defendant failure to make a written statement according to article § 114b o. s. ř. Main purpose to introduce this institute into law life was effort to speed up civil procedure and therefore to stop defendant in making obstructions, which could make civil procedure harder. Hereby should be prevented in overloading of courts. Examined institute is a formal institute and has as consequence shift from material truth to formal truth. In my opinion an introduction of this institute led into breach of equality of participants and breach of disposal principle.

Whole concept is divided into 11 chapters and its main aim was to thoroughly analyse legislation *de lege lata* namely from the point of view of observance of main civil procedure principles. Purpose of this was to determine, if current legislation observe this principles. If not, therefore was an aim to draw up a solution. To achieve needed perspective over examined institute is necessary to compare this legislation with some foreign legislation. Legislation of Slovak republic was chosen and mainly because of common history with Czech republic.

In the end could be stated, that current legislation is not perfect and provide relatively wide area for change to the better. Because of preparation of a new legislation in the coming years I would advise to hold on and make change in these new legislation. Further I would recommend inspiration in some aspects of the legislation of Slovak republic.

KLÍČOVÁ SLOVA

rozsudek pro uznání, fikce uznání nároku žalovaným, kvalifikovaná výzva, přípravné jednání, právo na spravedlivý proces, rovnost stran, civilní řízení

KEY WORDS

judgement of acknowledgement, fikcion of acksknowledgegment of claim by defendant, qualified challenge, preliminary hearing, right for fair trial, equality of parties, civil proceeding